
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Celaya Ruiz, Pol. *La responsabilitat civil derivada de l'ús de sistemes d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Dret). 40 pàg.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/331831>

under the terms of the license.

TREBALL FI DE GRAU

LA RESPONSABILITAT CIVIL DERIVADA DE L'ÚS DE
SISTEMES D'INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL EN
L'ASSESSORAMENT FISCAL

Pol Celaya Ruiz

2025 - 2026

Tutor: Santiago Robert Guillén

Bellaterra

Maig 2026

“Creo sinceramente que la inteligencia artificial, el machine learning y la robótica nos obligaran a ser más humanos”

Didem Un Ates, assessora operativa i d'IA de Goldman Sachs
(Eclipse – intel·ligència artificial)

RESUM	5
ABSTRACT	6
ABREVIATURES	7
1. Introducció	8
<i>1.1. Justificació del tema</i>	<i>8</i>
<i>1.2. Objectius i hipòtesi de treball</i>	<i>8</i>
<i>1.3. Metodologia utilitzada</i>	<i>8</i>
<i>1.4. Delimitació de l'àmbit d'estudi</i>	<i>9</i>
2. Responsabilitat civil en l'assessorament fiscal i estàndard de diligència	9
<i>2.1. Relació professional amb el client i tipologia d'obligació assumida</i>	<i>9</i>
<i>2.2. Diligència exigible i lex artis en l'assessorament fiscal</i>	<i>10</i>
<i>2.3. Responsabilitat contractual i extracontractual: delimitació i concurrència</i>	<i>11</i>
<i>2.4. Responsabilitat del despatx i imputació per actuació de professionals i col·laboradors</i>	<i>13</i>
3. Ús de sistemes d'intel·ligència artificial en planificació fiscal i deures professionals correlatius	13
<i>3.1. Tipus d'eines i funcions dins l'iter d'assessorament fiscal</i>	<i>13</i>
<i>3.2. Rols i atribució de funcions entre assessor, despatx i proveïdor tecnològic</i>	<i>14</i>
<i>3.3. Deure de selecció de l'eina i verificació prèvia de la seva idoneïtat</i>	<i>16</i>
<i>3.4. Deure de supervisió, contrast i documentació del criteri fiscal</i>	<i>17</i>
<i>3.5. Deure d'informació al client i incidència en el consentiment, si escau</i>	<i>19</i>
<i>3.6. Confidencialitat, secret professional i custòdia de dades en l'ús d'eines d'IA</i>	<i>20</i>
<i>3.7. Rastre documental mínim i utilitat probatòria</i>	<i>22</i>
4. Imputació, causalitat i dany en l'assessorament fiscal assistit per IA	23
<i>4.1. Atribució de la conducta negligent i identificació de l'error rellevant</i>	<i>23</i>
<i>4.2. Nexa causal, prova i pèrdua d'oportunitat</i>	<i>25</i>
<i>4.3. Delimitació del dany indemnitzable en context tributari</i>	<i>26</i>
<i>4.4. Quantificació del dany i criteris de modulació</i>	<i>28</i>
5. Contractació i assegurança de responsabilitat civil professional	29
<i>5.1. Clàusules amb el client i límits de validesa</i>	<i>29</i>
<i>5.2. Cobertura habitual, exclusions i culpa greu en l'ús d'IA</i>	<i>30</i>
<i>5.3. Repetició i eventual trasllat del dany a tercers, quan escaigui</i>	<i>32</i>

6. Conclusions	34
<i>6.1. Síntesi dels resultats i contrast de la hipòtesi de treball</i>	<i>34</i>
<i>6.2. Propostes de millora i línies futures d'estudi.....</i>	<i>35</i>
BIBLIOGRAFIA	38

RESUM

Aquest treball analitza la responsabilitat civil que poden assumir l'assessor fiscal i el despatx professional quan utilitzen sistemes d'intel·ligència artificial en l'àmbit de l'assessorament fiscal, amb especial atenció als riscos derivats de la integració d'aquestes tecnologies en processos de planificació tributària. L'estudi se centra en com la incorporació de la intel·ligència artificial incideix en els deures de diligència professional i en la possible generació de danys per errors en el criteri fiscal adoptat.

En primer lloc, s'examina el marc jurídic aplicable a la responsabilitat civil en l'assessorament fiscal, tant des de la perspectiva contractual com extracontractual, posant especial èmfasi en la configuració de l'obligació de mitjans i en el paper de la *lex artis* com a criteri determinant de la diligència exigible al professional.

En segon lloc, s'analitza la incorporació de sistemes d'intel·ligència artificial en l'activitat assessora. Amb aquesta finalitat, s'identifiquen els diferents tipus d'eines utilitzades, així com els rols assumits pels subjectes implicats (assessor, despatx i proveïdor tecnològic). També s'estudien els deures específics que en resulten, com ara la selecció de l'eina, la supervisió humana, el contrast dels resultats, la documentació del procés i la protecció de la confidencialitat i de les dades.

Finalment, s'estudien els principals problemes jurídics que planteja l'ús de la intel·ligència artificial en aquest àmbit, especialment pel que fa a la imputació de la conducta negligent, la prova del nexa causal, la delimitació del dany indemnitzable i la cobertura asseguradora, incorporant l'anàlisi de doctrina i jurisprudència rellevant, així com del marc normatiu europeu, en particular el Reglament (UE) 2024/1689 (AI Act).

Paraules clau: intel·ligència artificial, responsabilitat civil, assessorament fiscal, diligència professional, *lex artis*, IA, supervisió humana, AI Act, Directiva.

ABSTRACT

This study analyses the civil liability that may be incurred by tax advisors and professional firms when using artificial intelligence systems in the field of tax advisory services, with particular attention to the risks arising from the integration of these technologies into tax planning processes. The study focuses on how the incorporation of artificial intelligence affects the duties of professional diligence and the potential occurrence of damage resulting from errors in the adopted tax criteria.

Firstly, the legal framework applicable to civil liability in tax advisory services is examined, from both a contractual and non-contractual perspective, with particular emphasis on the configuration of obligations of means and on the role of *lex artis* as the key standard for assessing the level of diligence required of the professional.

Secondly, the incorporation of artificial intelligence systems into advisory activity is analysed. For this purpose, the different types of tools used are identified, as well as the roles assumed by the various actors involved (tax advisor, professional firm and technology provider). The specific duties arising from their use are also examined, including the selection of the tool, human oversight, verification of outputs, documentation of the decision-making process, and the protection of confidentiality and data.

Finally, the main legal issues arising from the use of artificial intelligence in this field are addressed, particularly regarding the attribution of negligent conduct, the proof of causation, the delimitation of compensable damage, and insurance coverage. The study incorporates an analysis of relevant doctrine and case law, as well as the European regulatory framework, in particular Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act).

Keywords: artificial intelligence, civil liability, tax advisory services, professional diligence, *lex artis*, AI, human oversight, AI Act, Directive.

ABREVIATURES

AI Act	Reglament d'Intel·ligència Artificial de la Unió Europea (Reglament (UE) 2024/1689)
IA	Intel·ligència Artificial
UE	Unió Europea
CC	Codi Civil Espanyol
CCCat	Codi Civil de Catalunya
AEPD	Agencia Española de Protección de Datos
AEDAF	Asociación Española de Asesores Fiscales
CCBE	Consell de l'Advocacia Europea
LCS	Llei 50/1980, de 8 d'octubre, de Contracte d'Assegurança
RGPD	Reglament General de Protecció de Dades (Reglament (UE) 2016/679).
EDPB	Comitè Europeu de Protecció de Dades

1. Introducció

1.1. Justificació del tema

L'accelerada incorporació de sistemes d'intel·ligència artificial en l'àmbit professional, especialment en sectors altament tècnics i regulats com l'assessorament fiscal, planteja nous interrogants sobre la responsabilitat civil dels professionals que utilitzen aquestes eines. En aquest context, la IA pot intervenir en tasques de planificació tributària, anàlisi normativa, simulació d'escenaris fiscals o elaboració de recomanacions, la qual cosa pot millorar l'eficiència del servei, però també generar riscos jurídics rellevants si el resultat és erroni o no és degudament supervisat.

La justificació d'aquest estudi rau en la necessitat d'analitzar fins a quin punt els deures tradicionals de diligència, supervisió i *lex artis* de l'assessor fiscal es veuen afectats per l'ús d'aquestes tecnologies. Un error en l'assessorament fiscal assistit per IA pot derivar en sancions tributàries, recàrrecs, interessos o pèrdua d'avantatges fiscals per al client, fet que obliga a determinar qui ha d'assumir la responsabilitat: el professional, el despatx, el proveïdor tecnològic o, si escau, l'asseguradora.

A més, el tema presenta una especial actualitat per la manca d'una regulació específica i consolidada sobre la responsabilitat civil derivada de l'ús d'IA en serveis professionals, així com per l'aprovació recent de normes europees com el Reglament (UE) 2024/1689 (AI Act) i la Directiva (UE) 2024/2853 sobre productes defectuosos. Tot això fa necessari estudiar aquesta qüestió des d'una perspectiva civil, asseguradora i professional, amb especial atenció al marc aplicable a Catalunya.

1.2. Objectius i hipòtesi de treball

L'objectiu principal d'aquest treball és delimitar l'abast de la responsabilitat civil de l'assessor fiscal i del despatx professional quan utilitzen sistemes d'intel·ligència artificial en processos d'assessorament fiscal. Es pretén determinar quins són els deures de diligència exigibles, tant en seu contractual com extracontractual, i com aquests poden veure's afectats per la integració d'eines tecnològiques.

La hipòtesi de partida és que, malgrat la innovació que suposa l'IA, el professional no queda exonerat dels seus deures tradicionals de supervisió, validació i transparència, i que qualsevol negligència en aquests àmbits pot comportar responsabilitat civil. A més, es considera que la cobertura dels danys a través de sistemes d'assegurança professional pot donar lloc a conflictes sobre la indemnització, especialment si no s'estableixen mecanismes clars per evitar duplicitats o enriquiments injustificats.

1.3. Metodologia utilitzada

Aquest treball s'ha desenvolupat mitjançant una metodologia principalment jurídica i doctrinal, basada en l'anàlisi sistemàtica de normativa, doctrina especialitzada, jurisprudència i documents institucionals relacionats amb la responsabilitat civil i l'ús de sistemes d'intel·ligència artificial en l'àmbit professional.

En primer lloc, s'ha examinat el règim general de la responsabilitat civil contractual i extracontractual, tant des de la perspectiva del dret civil comú espanyol com del dret civil català, amb especial atenció als deures de diligència professional, a la *lex artis* i als criteris d'imputació del dany en l'assessorament fiscal. Igualment, s'ha analitzat la normativa relativa a la responsabilitat de les societats professionals, la protecció de dades i l'assegurança de responsabilitat civil professional.

En segon lloc, el treball incorpora una anàlisi específica del marc normatiu europeu recent en matèria d'intel·ligència artificial, especialment del Reglament (UE) 2024/1689 (AI Act) i de la Directiva (UE) 2024/2853 sobre responsabilitat pels danys causats per productes defectuosos, valorant-ne la possible incidència en l'assessorament fiscal assistit per IA.

La recerca s'ha complementat amb l'estudi de doctrina científica especialitzada, articles acadèmics, guies professionals i documents de soft law elaborats per organismes i institucions com el CCBE, l'AEPD o la Law Society, així com amb l'anàlisi de jurisprudència rellevant del Tribunal Suprem i d'altres resolucions judicials relacionades amb la responsabilitat professional i la delimitació del dany indemnitzable.

Finalment, el treball adopta una perspectiva crítica i aplicada, orientada a examinar com les categories tradicionals del dret civil poden adaptar-se als nous riscos derivats de l'ús d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal, identificant tant les insuficiències del marc actual com les possibles línies d'evolució futura.

1.4. Delimitació de l'àmbit d'estudi

L'àmbit d'estudi d'aquest treball se situa principalment a Catalunya, per la qual cosa es tenen en compte les especificitats del dret civil català, especialment pel que fa al règim de responsabilitat civil i als deures professionals. Tanmateix, també es recorre al dret civil comú espanyol, en la mesura que el marc normatiu estatal continua essent aplicable de forma supletòria o concurrent.

Addicionalment, s'inclou l'anàlisi de la normativa europea, com l'AI Act, que tenen una incidència directa en la regulació del tema objecte d'estudi. L'enfocament inclou, per tant, una dimensió territorial multiescalar: autonòmica, estatal i europea.

2. Responsabilitat civil en l'assessorament fiscal i estàndard de diligència

2.1. Relació professional amb el client i tipologia d'obligació assumida

La relació entre l'assessor fiscal i el client s'inscriu, amb caràcter general, dins l'àmbit de la prestació de serveis professionals. Des d'un punt de vista civil, aquesta relació s'ha reconduït tradicionalment al contracte d'arrendament de serveis, en virtut del qual una part s'obliga a prestar un servei a una altra a canvi d'un preu cert, d'acord amb l'article 1544 CC.

Ara bé, en l'assessorament fiscal aquesta relació no es redueix a una simple obligació material d'execució, sinó que incorpora una dimensió clarament tècnica i fiduciària. El client no encarrega només una tramitació, sinó que confia al professional la correcta orientació i execució

d'actuacions tributàries que requereixen coneixements especialitzats. L'article de José Ignacio Atienza López¹ és especialment clar quan assenyala que, en aquests serveis, la relació amb el client està basada en la confiança, precisament pel desconeixement tècnic de qui acudeix a un professional buscant assessorament o assistència.

Des d'aquesta perspectiva, la tipologia d'obligació assumida per l'assessor fiscal és, per regla general, una obligació de mitjans i no de resultat. Això significa que el professional no garanteix un determinat estalvi fiscal ni l'absència absoluta de comprovacions o sancions, però sí que es compromet a desplegar la seva activitat amb la diligència, la perícia i el rigor que són exigibles a un expert en matèria tributària.

A més, el mateix article mostra que, fins i tot en aquells supòsits en què la relació professional no apareix documentada amb especial formalitat, la prestació efectiva del servei d'assessorament o de confecció d'una declaració tributària és suficient per situar la conducta de l'assessor dins l'àmbit de la responsabilitat civil, sense que pugui excloure's la seva obligació d'actuar diligentment pel simple fet que l'encàrrec s'hagi produït en un context d'amistat o confiança personal.

A Catalunya, aquest esquema es veu reforçat pel Llibre sisè del Codi Civil de Catalunya, que introdueix una regulació moderna de les obligacions i els contractes, especialment pel que fa a la prestació de serveis. Aquest cos normatiu, influït pels principis del dret europeu de contractes, abandona formulacions abstractes basades en el model del "bon pare de família" i afavoreix una avaluació més objectiva de la diligència deguda, adaptada a les circumstàncies del cas i al nivell d'exigència tècnica i professional del deutor. Tal com assenyala Egea Fernández en la seva anàlisi del Llibre sisè², la valoració de la responsabilitat del prestador d'un servei (com és el cas de l'assessor fiscal) no se centra tant en la seva actitud subjectiva com en l'adequació del servei prestat a la *lex artis* professional, és a dir, al nivell de competència i coneixement tècnic que raonablement s'espera d'un professional qualificat.

En definitiva, la relació professional entre assessor fiscal i client es configura, amb caràcter general, com una relació contractual de prestació de serveis basada en la confiança i en l'especialització tècnica del professional. La tipologia d'obligació assumida és, en principi, de mitjans, però es tracta d'una obligació qualificada, perquè exigeix una actuació coherent amb els coneixements professionals i amb les exigències pròpies de la pràctica tributària, sens perjudici que, en determinats supòsits, la producció del dany pugui donar lloc també a responsabilitat extracontractual.

2.2. Diligència exigible i *lex artis* en l'assessorament fiscal

La naturalesa d'obligació de mitjans que caracteritza l'assessorament fiscal comporta que el criteri decisiu per valorar el compliment del professional sigui la diligència desplegada en l'execució de l'encàrrec. Aquesta diligència no es pot mesurar d'acord amb un patró genèric, sinó a partir de la *lex artis*, entesa com el conjunt de regles tècniques i pautes professionals que han de guiar l'actuació d'un assessor fiscal competent.

En aquest àmbit, la *lex artis* exigeix que el professional conegui i apliqui correctament la normativa tributària, identifiqui els riscos rellevants i reclami al client la informació necessària

¹ Atienza López, J. I. (2019). *Responsabilidad civil del asesor fiscal*. Revista CEFLegal, 223–224, pp. 119–126.

² Egea Fernández, J., & Ferrer Riba, J. (Dirs.). (2021). *Comentari al llibre sisè del Codi civil de Catalunya: Contractes amb finalitat transmissora i sobre activitat aliena*. Atelier, pp. 448–452.

per prestar adequadament el servei. Tal com destaca Atienza López³, la diligència exigible a l'assessor fiscal és superior a la del “bon pare de família”, precisament perquè es tracta d'una activitat professional basada en la confiança i en la preparació tècnica presumida del professional. Així, l'assessor no pot limitar-se a executar acríticament les instruccions del client, sinó que ha d'actuar amb criteri propi i amb la prudència pròpia de la seva especialització.

Aquesta exigència no implica que l'assessor garanteixi un resultat fiscal concret. La seva responsabilitat no neix perquè l'operació no produeixi l'efecte desitjat, sinó quan l'actuació desenvolupada s'aparta dels estàndards tècnics exigibles. En aquest sentit, la diligència professional inclou no només el coneixement jurídic, sinó també un deure actiu d'obtenir la informació necessària per a la correcta prestació del servei. No pot traslladar al client la responsabilitat de determinar quines dades són jurídicament rellevants ni excusar-se en omissions informatives quan aquestes podrien haver estat detectades mitjançant una actuació diligent.

Des d'aquesta perspectiva, la doctrina d'Orduña Moreno⁴ permet afegir que la diligència professional incorpora també un deure de transparència. Això implica que el professional ha d'explicar de manera clara els riscos, les alternatives i les conseqüències previsibles de les opcions proposades, especialment quan aquestes poden comportar controvèrsia amb l'Administració tributària. D'aquesta manera, el client ha de poder comprendre els elements essencials i els riscos de la decisió fiscal adoptada. Alhora, des del dret civil català, Egea Fernández i Ferrer Riba⁵ remarquen que la valoració de la prestació professional ha de fer-se atenent la seva adequació a les regles de l'art o de la professió i als coneixements tècnics del moment, la qual cosa reforça una concepció objectiva i exigent de la diligència deguda. Aquesta orientació resulta especialment rellevant en contextos d'alta complexitat tècnica, com l'assessorament fiscal contemporani, on el professional ha d'integrar coneixements jurídics, econòmics i tecnològics.

La *lex artis* en l'assessorament fiscal configura un estàndard de conducta especialment exigent, basat en l'especialització tècnica, la confiança del client i la necessitat de prevenir riscos econòmics significatius. El professional no respon per no haver assolit el resultat desitjat, però sí quan l'actuació desplegada no s'ajusta al nivell de diligència que correspon a un assessor fiscal competent. Aquest estàndard constitueix el punt de referència imprescindible per analitzar, en capítols posteriors, si l'ús de sistemes d'intel·ligència artificial en la planificació tributària pot alterar o intensificar els deures professionals assumits.

2.3. Responsabilitat contractual i extracontractual: delimitació i concurrència

La responsabilitat civil derivada de l'activitat de l'assessor fiscal pot presentar-se tant en l'àmbit contractual com en l'extracontractual. Aquesta distinció no és merament teòrica, sinó que afecta aspectes rellevants com els pressupòsits d'imputació, el règim de reparació del dany o els terminis de prescripció. En dret català, la prescripció de les pretensions derivades de responsabilitat contractual se sotmet, amb caràcter general, al termini de deu anys previst a

³ Atienza López, J. I. (2019). *Responsabilidad civil del asesor fiscal*. Revista CEFLegal, 223–224, pp. 119–126.

⁴ Orduña Moreno, F. J. (2018). *Transparencia como valor del cambio social: Su alcance constitucional y normativo*. Aranzadi, pp. 58–63.

⁵ Egea Fernández, J., & Ferrer Riba, J. (Dirs.). (2021). *Comentari al llibre sisè del Codi civil de Catalunya: Contractes amb finalitat transmissora i sobre activitat aliena*. Atelier. pp. 448–454.

l'article 121-20 CCCat, mentre que les pretensions derivades de responsabilitat extracontractual prescriuen als tres anys, d'acord amb l'article 121-21.d CCCat⁶. Tanmateix, en l'àmbit de l'assessorament fiscal, on l'activitat professional és eminentment tècnica i especialitzada, la frontera entre ambdues categories no sempre és clara.

La responsabilitat contractual neix de l'incompliment d'una obligació assumida en virtut d'un contracte entre parts. En aquest context, l'assessor fiscal, normalment en el marc d'un contracte d'arrendament de serveis, s'obliga a actuar amb diligència, perícia i competència, conforme a la *lex artis* pròpia de la seva activitat. Quan el professional incompleix aquests deures, ja sigui per incompliment de mitjans (negligència o imprudència) o, en alguns casos, per incompliment de resultats, i d'això se'n deriva un perjudici per al client, com ara una sanció tributària, interessos de demora o la pèrdua d'un avantatge fiscal, la seva responsabilitat s'inscriu en l'àmbit dels articles 1101 i següents del Codi Civil Espanyol.

En canvi, la responsabilitat extracontractual es fonamenta en l'article 1902 CC i opera quan el dany es produeix fora d'una relació contractual prèvia. En l'àmbit de l'assessorament fiscal, això pot succeir quan una actuació negligent del professional perjudica tercers que no formen part del contracte, com ara socis, administradors o altres subjectes afectats indirectament per l'operació assessorada. En aquests casos, el deure de reparar no neix del contracte, sinó del principi general de no causar dany a tercers.

Ara bé, en l'àmbit de la responsabilitat professional aquesta distinció no sempre es presenta de manera nítida. La doctrina ha assenyalat l'existència d'una zona de confluència entre la responsabilitat contractual i l'extracontractual, especialment quan un mateix comportament negligent constitueix, alhora, un incompliment de les obligacions assumides davant del client i una font de perjudici per a tercers. En aquests casos, un mateix fet pot generar responsabilitat contractual respecte del client i extracontractual respecte de tercers, circumstància particularment rellevant en professions tècniques com l'assessorament fiscal.

Aquesta idea es reforça també amb la pràctica jurisprudencial. Tal com posa de manifest l'article de José Ignacio Atienza López⁷, la jurisprudència ha admès l'aplicació dels articles 1101 i 1104 CC no només als perjudicis derivats de l'àmbit estrictament contractual, sinó també quan la conducta negligent del professional genera un perjudici encara que es discuteixi l'existència formal del vincle contractual. Aquesta interpretació evita que la manca de formalització del contracte o el context en què s'ha prestat el servei (fins i tot si ha estat per amistat o confiança personal) pugui convertir-se en un obstacle per exigir responsabilitat civil a l'assessor fiscal quan la seva actuació negligent ha causat un dany.

Per tant, en l'assessorament fiscal la responsabilitat contractual constitueix el règim ordinari en la relació amb el client, mentre que la responsabilitat extracontractual es projecta principalment sobre els danys causats a tercers. No obstant això, ambdues poden concórrer o solapar-se en determinats supòsits, la qual cosa exigeix una anàlisi cas per cas per determinar el fonament de la reclamació i l'abast de la reparació.

⁶ Generalitat de Catalunya. (2002). *Llei 29/2002, de 30 de desembre, primera llei del Codi civil de Catalunya*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

⁷ Atienza López, J. I. (2019). *Responsabilidad civil del asesor fiscal*. Revista CEFLegal, 223–224, pp. 119–126.

2.4. Responsabilitat del despatx i imputació per actuació de professionals i col·laboradors

La responsabilitat civil en l'assessorament fiscal no recau únicament sobre el professional individual que intervé directament en l'encàrrec, sinó també sobre el despatx o societat professional a través del qual es presta el servei. Aquesta qüestió és especialment rellevant en un sector on l'activitat es desenvolupa sovint de manera organitzada, amb intervenció de diversos professionals, empleats i col·laboradors, sota una mateixa estructura empresarial o professional.

La Llei 2/2007, de 15 de març, de societats professionals, estableix el marc normatiu bàsic d'aquesta imputació. D'una banda, l'article 5 disposa que els drets i obligacions derivats de l'activitat professional desenvolupada s'imputen a la societat, sense perjudici de la responsabilitat personal del professional actuant. D'altra banda, l'article 11 preveu expressament que, quan es tracti de deutes derivats d'actes professionals pròpiament dits, responen solidàriament la societat i els professionals, siguin o no socis, que hagin intervingut. A més, la mateixa norma obliga la societat professional a disposar d'una assegurança que cobreixi la responsabilitat en què pugui incórrer en l'exercici de la seva activitat.

Aquest règim posa de manifest que el despatx no actua com un mer suport formal, sinó com un veritable centre d'imputació de la responsabilitat derivada del servei prestat. Això significa que el client pot dirigir la seva reclamació tant contra el professional que ha actuat negligentment com contra la societat professional.

Aquesta responsabilitat s'estén també, en la pràctica, a l'actuació d'empleats i col·laboradors integrats en l'estructura del despatx, en la mesura que intervenen en la prestació del servei sota la seva organització i control. Per tant, una deficient coordinació interna, la manca de supervisió o una organització inadequada dels mitjans personals i tècnics poden fonamentar igualment la responsabilitat del despatx.

3. Ús de sistemes d'intel·ligència artificial en planificació fiscal i deures professionals correlatius

3.1. Tipus d'eines i funcions dins l'iter d'assessorament fiscal

La primera qüestió que planteja l'ús d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal és la identificació de les eines que poden intervenir en aquest àmbit i de la funció que desenvolupen dins del procés de prestació del servei. Des d'una perspectiva normativa, l'article 3 del Reglament (UE) 2024/1689 (*AI Act*) defineix el sistema d'intel·ligència artificial com un sistema basat en màquina que, amb diferents graus d'autonomia, és capaç d'inferir, a partir de les dades d'entrada, la manera de generar resultats de sortida, com ara prediccions, continguts, recomanacions o decisions, susceptibles d'influir en entorns físics o virtuals. Aquesta definició és rellevant en l'àmbit fiscal perquè mostra que la IA no es limita a tractar dades de manera automàtica, sinó que pot intervenir en fases de valoració, interpretació i proposta d'estratègies tributàries.

Ara bé, convé distingir entre la simple automatització de processos i els sistemes d'intel·ligència artificial pròpiament dits. D'una banda, existeixen eines de *Robotic Process Automation* (RPA), orientades a executar tasques repetitives i predeterminades, com ara descarregar dades fiscals, emplenar formularis o traslladar informació entre aplicacions. En aquests casos, el marge d'autonomia és reduït i l'error acostuma a respondre a una errada de programació o d'execució. D'altra banda, els sistemes basats en *machine learning* o en models generatius no es limiten a repetir ordres prèviament establertes, sinó que processen dades, identifiquen patrons i produeixen recomanacions o respostes amb un cert grau d'autonomia, la qual cosa incrementa la complexitat del seu control jurídic.

Dins l'iter d'assessorament fiscal, aquestes eines poden classificar-se, de manera general, en quatre grans categories. En primer lloc, la IA predictiva, que analitza grans volums de dades per detectar patrons i formular prediccions sobre riscos o resultats fiscals futurs. Aquest tipus de sistemes pot servir, per exemple, per anticipar l'impacte tributari d'una operació o per estimar probabilitats de comprovació administrativa. En segon lloc, la IA generativa, integrada per models capaços de produir textos, informes, simulacions o respostes a consultes tributàries a partir d'instruccions d'entrada. La seva utilitat pràctica és evident, però també ho és el risc de generar continguts jurídicament incorrectes o directament inexistents.

En tercer lloc, cal esmentar els sistemes de suport a la decisió, que assisteixen el professional en tasques complexes com l'anàlisi documental, el contrast normatiu o la detecció de contingències fiscals. En aquest cas, la funció principal de l'eina no és substituir el criteri de l'assessor, sinó facilitar-lo. És aquí on pren especial importància el model conegut com a *human-in-the-loop*, segons el qual la decisió final continua reservada al professional, que ha de validar i assumir el resultat. Finalment, hi ha els sistemes híbrids o de propòsit general, que combinen la capacitat generativa dels grans models de llenguatge amb l'accés a fonts documentals externes, com ara bases de dades jurídiques, normativa vigent o documents interns del despatx. Aquest model redueix el risc d'invenció, però no elimina la possibilitat d'error, ja sigui per una recuperació documental deficient, per una mala interpretació del text legal o per una síntesi inadequada dels matisos jurídicament rellevants.

Aquesta classificació permet entendre que la IA pot intervenir en diferents fases de l'assessorament fiscal: en la recopilació i tractament de dades, en l'anàlisi de la normativa aplicable, en la formulació d'alternatives fiscals i en la redacció de documents o recomanacions. Ara bé, com més gran sigui la incidència de l'eina en la valoració jurídica o en la proposta d'estratègia tributària, més intensos han de ser també els deures de verificació, supervisió i control per part del professional. Per això, la tipologia de l'eina utilitzada no és una qüestió merament tècnica, sinó un element rellevant per determinar els deures professionals correlatius i, eventualment, el règim de responsabilitat aplicable.

3.2. Rols i atribució de funcions entre assessor, despatx i proveïdor tecnològic

Un cop delimitades les eines que poden intervenir en l'assessorament fiscal, resulta necessari determinar quin paper correspon a cadascun dels subjectes implicats en la prestació del servei. En aquest context, no n'hi ha prou amb afirmar que la IA s'utilitza en el despatx, sinó que cal determinar si l'obligació principal recau sobre el professional que formula el criteri fiscal, sobre el despatx que organitza i integra l'eina dins del servei, o sobre el proveïdor tecnològic que desenvolupa i posa a disposició el sistema. Aquesta distribució funcional és rellevant perquè condiciona tant els deures professionals com la futura imputació de responsabilitat.

En primer lloc, l'assessor fiscal continua essent el subjecte que assumeix la funció estrictament professional: analitzar el cas concret, valorar la informació rellevant, interpretar la normativa tributària i, finalment, formular o validar la recomanació fiscal. Des d'aquesta perspectiva, la IA només pot actuar com a instrument de suport, però no substitueix el judici professional. Aquesta idea apareix de manera clara en les guies del CCBE⁸ i de la Law Society⁹, que insisteixen que el professional del dret manté la responsabilitat final sobre el contingut del consell prestat, fins i tot quan utilitza eines generatives o d'anàlisi automatitzada. Per això, el deure de supervisió, contrast i control humà recau primàriament sobre l'assessor que empra l'eina en el cas concret.

En segon lloc, el despatx assumeix una funció organitzativa i de governança. En la mesura que selecciona les eines, decideix en quins processos s'integren, fixa protocols interns d'ús i distribueix tasques entre professionals i col·laboradors, el despatx no és un actor neutre. Des de la lògica del AI Act, el despatx que utilitza un sistema d'IA sota la seva autoritat per prestar serveis a tercers pot actuar com a desplegador (*deployer*), és a dir, com el subjecte que incorpora el sistema en un context professional determinat. Ara bé, les obligacions més intenses previstes pel Reglament (com l'ús conforme a les instruccions del proveïdor, la supervisió humana, el control de les dades d'entrada, el seguiment del funcionament o la conservació de registres) es projecten principalment sobre els sistemes d'IA d'alt risc. Per això, en l'àmbit de l'assessorament fiscal, aquestes exigències no sempre seran directament aplicables, ja que les eines emprades no tenen necessàriament aquesta qualificació. Tot i això, poden operar com a criteris orientadors de diligència organitzativa, especialment per valorar si el despatx ha implantat mecanismes raonables de selecció, control, supervisió i traçabilitat de l'eina utilitzada.

En tercer lloc, el proveïdor tecnològic és qui desenvolupa el sistema o el posa al mercat i, per això, assumeix obligacions pròpies relatives al disseny, documentació, transparència, instruccions d'ús i mesures correctores. El AI Act li atribueix la responsabilitat de proporcionar la documentació tècnica necessària, informar sobre les capacitats i limitacions del sistema i adoptar mesures correctores quan detecti riscos o incompliments. En el cas dels models d'IA de propòsit general, el règim europeu també imposa obligacions específiques als proveïdors, precisament perquè aquests models poden ser reutilitzats en sectors molt diversos, inclòs l'assessorament fiscal. Això significa que el proveïdor no participa en la decisió tributària concreta, però sí que condiciona jurídicament el marc de fiabilitat, transparència i control de l'eina que després utilitzaran els professionals.

Ara bé, aquesta distribució de funcions no sempre és completament tancada. Amb caràcter general, el despatx que utilitza una eina d'IA per prestar serveis als seus clients actua com a desplegador, perquè és qui integra el sistema en la seva activitat professional i en supervisa l'ús. Ara bé, només en supòsits excepcionals podria arribar a ser considerat també proveïdor d'un model modificat, i això només si la intervenció sobre el sistema és prou intensa per provocar un canvi significatiu en les seves capacitats, en la seva generalitat o en el seu nivell de risc. Per tant, no n'hi ha prou amb adaptar internament una eina o integrar-la en els fluxos de treball del despatx; cal una modificació substancial del model. Això confirma que, en l'assessorament fiscal assistit per IA, l'atribució de funcions depèn no només de qui ha creat tècnicament el sistema, sinó també del grau de control i transformació que cada actor exerceix sobre ell.

⁸ CCBE. (2022). *Guide on the use of artificial intelligence-based tools by lawyers and law firms in Europe*, pp. 43-50.

⁹ Law Society. (s.f.). *Generative AI guidance*, pp. 5-6.

L'assessor fiscal, el despatx i el proveïdor tecnològic ocupen posicions diferents però complementàries dins de l'ús professional de la IA. L'assessor conserva el judici tècnic i la validació final; el despatx organitza, implanta i supervisa l'ús de l'eina dins del servei professional; i el proveïdor aporta el sistema, la documentació i les condicions tècniques del seu ús. Aquesta delimitació funcional és essencial perquè permetrà analitzar, més endavant, quins deures corresponen a cadascun i en quina mesura pot imputar-se'ls el dany derivat d'un error en la planificació fiscal assistida per IA.

3.3. Deure de selecció de l'eina i verificació prèvia de la seva idoneïtat

La selecció d'una eina d'intel·ligència artificial en l'àmbit de l'assessorament fiscal no constitueix una decisió merament tècnica, sinó una actuació amb clara transcendència jurídica. Abans d'utilitzar una eina d'IA en la prestació del servei al client, l'assessor i el despatx han de verificar-ne la idoneïtat per a la funció concreta que es vol desenvolupar. Això implica, com a mínim, valorar quin tipus d'eina s'utilitza, quines funcions realitza, quins límits presenta i quins riscos pot generar en relació amb la naturalesa de l'assumpte fiscal encomanat. Aquesta exigència deriva tant de la diligència professional com del model europeu de governança de la IA, que no tracta l'ús d'aquests sistemes com una activitat neutral, sinó com una pràctica que requereix control i responsabilitat.

Des de la perspectiva del AI Act, el despatx que utilitza un sistema d'IA en la seva activitat professional actua, amb caràcter general, com a desplegador (*deployer*). Aquesta posició comporta el deure d'utilitzar el sistema d'acord amb les instruccions del proveïdor, garantir una supervisió humana adequada, vetllar per la pertinència de les dades d'entrada i monitoritzar el funcionament del sistema durant el seu ús. Encara que aquestes obligacions apareixen formulades de manera específica per als sistemes d'alt risc, ofereixen també un model útil de diligència per a la selecció i verificació prèvia de qualsevol eina emprada en un context professional sensible com l'assessorament fiscal.

En aquest sentit, la verificació prèvia de la idoneïtat de l'eina exigeix, en primer lloc, una avaluació funcional. No és el mateix una eina limitada a l'automatització de tasques repetitives que un sistema capaç de formular recomanacions fiscals, resumir normativa o generar esborranys d'estratègies tributàries. Com més gran sigui la incidència de l'eina en l'anàlisi jurídica o en la proposta de decisió, més rigorosa haurà de ser la comprovació prèvia de la seva fiabilitat, actualització i adequació al cas d'ús concret. Aquesta idea també es desprèn de la guia del CCBE¹⁰, que adverteix que els col·legis i els professionals han de prestar atenció a la validació dels productes oferts al mercat, a les seves limitacions i al risc de dependència tecnològica o de *vendor lock-in*.

En segon lloc, cal una avaluació material dels riscos. Les guies professionals sobre IA insisteixen que el professional no pot utilitzar una eina sense tenir un coneixement suficient del seu funcionament i dels seus riscos principals. La Law Society¹¹ remarca que la formació i el coneixement de les eines generatives són necessaris perquè el professional pugui identificar i mitigar els riscos associats al seu ús, mentre que el CCBE¹² recorda que els resultats de la IA no són infal·libles i que, quan el consell prestat al client depèn d'una eina d'aquest tipus, el professional ha de verificar-ne el resultat. Això té una importància especial en l'àmbit fiscal, on

¹⁰ CCBE. (2022). *Guide on the use of artificial intelligence-based tools by lawyers and law firms in Europe*, pp. 45-52.

¹¹ Law Society of Ireland. (s.f.). *Generative AI guidance*, pp. 5-7.

¹² CCBE. (2025). *Guide on the use of generative AI by lawyers*, pp. 18-19.

una errada en la selecció de l'eina (per exemple, perquè no treballa amb normativa actualitzada, perquè no és adequada per a un ús interpretatiu complex o perquè no ofereix garanties suficients de traçabilitat) pot comprometre la qualitat del servei des del seu mateix origen.

En tercer lloc, la selecció diligent de l'eina requereix també una comprovació prèvia de la seva governança i documentació. No n'hi ha prou amb constatar que el sistema funciona o que és popular al mercat. En entorns regulats o de risc jurídic elevat, la doctrina sobre governança responsable de la IA subratlla la importància de l'auditoria, de la documentació del sistema i de la possibilitat d'explicar o revisar els seus resultats. La lògica sobre documentació d'IA insisteix que la manca d'informació sobre l'origen de les dades, els límits del model o els seus mecanismes de control dificulta seriosament l'*accountability* i, per tant, l'ús segur del sistema en contextos professionals. Per això, des del punt de vista del despatx, la verificació d'idoneïtat hauria d'incloure, almenys, la revisió de les instruccions del proveïdor, la disponibilitat de documentació suficient, les garanties de seguretat i confidencialitat i l'existència de mecanismes interns per contrastar els resultats.

Finalment, aquest deure de selecció no pot dissociar-se del tipus de servei prestat al client. Una eina pot ser útil per a tasques internes de classificació documental o de resum preliminar, però no ser prou fiable per intervenir de forma directa en la formulació d'una recomanació fiscal o en la interpretació d'un règim tributari complex. Per això, la idoneïtat de l'eina no és una qualitat abstracta, sinó relacional: depèn de la funció que se li atribueix dins de l'iter d'assessorament. En aquest sentit, la diligència professional exigeix que ni l'assessor ni el despatx utilitzin eines tecnològiques inadequades per a la intensitat del judici jurídic que han de suportar. Això connecta directament amb la futura imputació de responsabilitat: si l'error deriva no només d'un mal ús, sinó d'una mala selecció inicial de l'eina, el defecte no serà exclusivament operatiu, sinó també organitzatiu i professional. El deure de selecció de l'eina i de verificació prèvia de la seva idoneïtat s'insereix dins del mateix estàndard de diligència exigible en l'assessorament fiscal assistit per IA. Abans de valorar si el professional ha supervisat correctament el resultat, cal examinar si l'eina escollida era adequada per a la funció encomanada, si el despatx n'havia avaluat els riscos i si existien garanties suficients per fer-ne un ús professionalment responsable. Quan l'error deriva d'una eina inadequada o insuficientment contrastada, el problema no se situa només en la fase d'execució, sinó també en una decisió prèvia de selecció que pot projectar-se sobre la responsabilitat del professional i del despatx.

3.4. Deure de supervisió, contrast i documentació del criteri fiscal

La intervenció de sistemes d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal no desplaça el deure de control del professional sobre el contingut del servei. Al contrari, com més gran és la incidència de l'eina en l'anàlisi normativa, en la formulació d'alternatives o en la redacció del criteri fiscal, més intens esdevé el deure de supervisió. Aquesta idea apareix clarament en el AI Act, que exigeix mesures de supervisió humana que permetin interpretar els resultats del sistema i detectar o corregir funcionaments anòmals, i també en les obligacions imposades als desplegadors, que han d'utilitzar el sistema d'acord amb les instruccions del proveïdor i vetllar per un ús controlat i adequat.

En l'àmbit professional, aquest deure de supervisió implica que l'assessor fiscal no pot assumir automàticament com a correcte el resultat generat per l'eina. Les guies del CCBE¹³ insisteixen

¹³ CCBE. (2025). *Guide on the use of generative AI by lawyers*, pp. 18–19.

que, quan l'ús concret ho requereixi, el professional ha de verificar l'output abans d'incorporar-lo al seu treball, així com entendre les capacitats i limitacions de la tecnologia emprada. En una línia semblant, la Law Society¹⁴ recorda que l'ús de sistemes generatius ha d'anar sempre acompanyat d'una revisió compatible amb les obligacions professionals, perquè la tecnologia pot generar resultats aparentment plausibles però materialment incorrectes.

Aquesta supervisió no es limita a una lectura final del text produït pel sistema, sinó que exigeix un contrast real del criteri fiscal. En la pràctica, això significa comprovar que la norma citada és vigent, que la interpretació proposada és compatible amb la literalitat i finalitat de la disposició aplicable, que no existeix jurisprudència o doctrina administrativa en sentit contrari i que els fets del cas han estat correctament incorporats a l'anàlisi. El deure de contrast esdevé especialment important en les eines generatives, ja que diversos estudis han mostrat que aquests sistemes poden produir "al·lucinacions" jurídiques, és a dir, respostes formalment convincentes però no consistents amb el dret positiu. L'estudi de Dahl et al.¹⁵ mostra que aquest problema no és anecdòtic, sinó estructural en els grans models de llenguatge utilitzats en entorns jurídics.

Des d'aquesta perspectiva, el criteri fiscal que finalment es presenta al client o s'incorpora a una decisió professional no pot descansar exclusivament en la sortida del sistema. El professional ha d'assumir el resultat com a propi només després d'haver-lo sotmès a verificació jurídica suficient. Això és coherent amb les guies professionals europees, que rebutgen que la IA pugui substituir la responsabilitat personal del jurista o convertir-se en una font autònoma de criteri normatiu sense revisió humana.

Juntament amb la supervisió i el contrast, apareix un tercer deure: la documentació del criteri fiscal adoptat. En un entorn assistit per IA, no n'hi ha prou amb arribar a una conclusió correcta; és també rellevant poder reconstruir com s'hi ha arribat. Aquesta necessitat respon a dues exigències. D'una banda, facilita el control intern del despatx i la revisió posterior del treball. De l'altra, té una funció probatòria clara en cas de conflicte, perquè permet acreditar que el professional no es va limitar a acceptar acríticament el resultat de la màquina, sinó que el va revisar i integrar dins d'un procés deliberatiu propi. La literatura sobre documentació i auditoria de sistemes d'IA subratlla precisament que la manca de traçabilitat i de registres dificulta l'*accountability* i complica l'atribució de responsabilitats.

Aplicat a l'assessorament fiscal, aquest deure de documentació no implica necessàriament conservar cada pas tècnic del funcionament intern del model, però sí deixar constància mínima dels elements rellevants per justificar la decisió professional: quina eina s'ha utilitzat, amb quina finalitat, quines dades s'hi han introduït, quins resultats rellevants ha ofert i de quina manera han estat contrastats o corregits per l'assessor. Aquest rastre documental adquireix especial importància quan el criteri fiscal adoptat és discutible, innovador o especialment dependent d'inferències automatitzades, perquè en aquests casos la prova de la diligència desplegada pot resultar determinant.

Així, la supervisió, el contrast i la documentació no són fases accessòries del treball assistit per IA, sinó elements centrals del compliment diligent del servei professional. Si el sistema s'utilitza per accelerar l'anàlisi, però el professional no verifica el resultat, no contrasta el

¹⁴ Law Society. (s.f.). *Generative AI guidance*, pp. 5–7.

¹⁵ Dahl, M., Holtzblatt, L., Kornblith, S., Ganguli, D., & Hilton, J. (2024). *Large legal fictions: Profiling legal hallucinations in large language models*. *Journal of Legal Analysis*, pp. 64–78.

fonament normatiu o no deixa cap rastre del criteri adoptat, el risc ja no és només tecnològic, sinó també jurídic i professional.

3.5. Deure d'informació al client i incidència en el consentiment, si escau

L'eventual participació d'eines d'intel·ligència artificial en la prestació del servei obliga a plantejar fins a quin punt el professional ha d'informar-ne el client sobre l'ús d'aquestes en la prestació del servei. Aquesta obligació no es pot resoldre en abstracte, sinó atenent la funció concreta que compleix la IA dins de l'iter d'assessorament, el grau d'incidència que té sobre el criteri fiscal adoptat i els riscos que pot generar per als interessos del client.

Des de la perspectiva del AI Act, la transparència constitueix un principi central del règim europeu d'intel·ligència artificial. L'article 50 imposa obligacions d'informació en determinats supòsits, especialment quan una persona interactua amb un sistema d'IA o quan es genera contingut artificial que pugui influir en la percepció del destinatari. Encara que aquestes previsions no resolen per si soles la relació entre assessor fiscal i client, sí que mostren una orientació clara del dret europeu: l'ús de la IA no ha de quedar ocult ni presentar-se com si fos una actuació exclusivament humana quan aquesta circumstància sigui rellevant.

Aquesta mateixa lògica es projecta en l'àmbit professional a través de les guies del CCBE i de la Law Society. El CCBE¹⁶ subratlla que l'ús d'eines generatives pot afectar la confidencialitat, la qualitat del servei i la responsabilitat professional, i que el jurista ha de comprendre les limitacions de la tecnologia i actuar amb la transparència necessària envers el client. La Law Society¹⁷, per la seva banda, insisteix que l'ús de sistemes generatius en la pràctica jurídica ha d'anar acompanyat d'una valoració adequada dels riscos i del compliment dels deures professionals, especialment en matèria de qualitat, confidencialitat i supervisió.

En el pla estrictament civil, aquesta exigència es pot reconduir a la doctrina de la transparència contractual. Segons Orduña Moreno¹⁸, la transparència no és una mera exigència formal, sinó un valor transversal del dret de contractes que permet al client comprendre la càrrega jurídica i econòmica de la relació contractual. Traslladat a l'assessorament fiscal assistit per IA, això significa que el client ha de poder conèixer, quan sigui rellevant, que part de l'anàlisi o de la formulació del criteri s'ha recolzat en sistemes automatitzats, especialment si aquests poden condicionar el resultat, la metodologia emprada o els riscos del servei. Aquesta informació no respon només a una exigència de lleialtat, sinó també a la necessitat de preservar l'equilibri contractual i la confiança que caracteritza la relació professional.

A Catalunya, el Codi de consum¹⁹ reforça aquesta orientació en reconèixer el dret de les persones consumidores a rebre una informació suficient, clara i comprensible abans de contractar i durant la prestació del servei. Aquest estàndard resulta especialment rellevant quan el client té la condició de consumidor i el servei incorpora eines tecnològiques que poden afectar la qualitat, la seguretat o la comprensió de la prestació. En aquests casos, la manca d'informació sobre l'ús d'IA pot arribar a ser jurídicament rellevant si impedeix al client valorar adequadament els riscos o les condicions del servei que accepta.

¹⁶ CCBE. (2025). *Guide on the use of generative AI by lawyers*, pp. 16–20.

¹⁷ Law Society. (s.f.). *Generative AI guidance*, pp. 3–7.

¹⁸ Orduña Moreno, F. J. (2018). *Transparencia como valor del cambio social: Su alcance constitucional y normativo*. Aranzadi, pp. 58–62.

¹⁹ Generalitat de Catalunya. (2010). *Llei 22/2010, del 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya*.

Això no significa, però, que qualsevol ús intern d'IA hagi de ser objecte d'una revelació detallada al client. Si l'eina s'utilitza únicament per a tasques auxiliars o de baix impacte (per exemple, classificació interna de documents o suport preliminar sense incidència directa en el criteri fiscal), el deure d'informació pot tenir una intensitat menor. La qüestió canvia quan la IA participa de manera significativa en la formulació de la recomanació, en la interpretació normativa, en la selecció de l'estratègia tributària o en el tractament de dades sensibles. En aquests supòsits, la informació al client pot incidir en la formació del seu consentiment, perquè afecta la manera com comprèn el servei, el grau de confiança que hi diposita i el nivell de risc que està disposat a assumir.

La incidència en el consentiment es manifesta, sobretot, en dos plans. D'una banda, en la decisió mateixa de contractar o continuar amb el servei sabent que aquest es prestarà amb suport d'eines automatitzades. De l'altra, en l'acceptació d'una estratègia fiscal concreta quan aquesta depèn, en part, d'un sistema d'IA amb limitacions o riscos que el client hauria de conèixer. Per això, encara que no sempre calgui un consentiment exprés i autònom per cada ús d'IA, sí que pot ser exigible una informació suficient perquè el consentiment del client respecte del servei o de l'estratègia adoptada sigui realment informat.

Aquesta exigència es reforça encara més quan entren en joc dades personals o informació confidencial. Les guies professionals insisteixen que el client ha de quedar protegit davant del risc que informació sensible pugui ser tractada per sistemes externs sense garanties adequades. La informació prèvia sobre el tipus d'eina emprada, el tractament de dades i les limitacions del sistema no és, per tant, un element accessori, sinó una peça rellevant dins de la prestació diligent i transparent del servei professional.

3.6. Confidencialitat, secret professional i custòdia de dades en l'ús d'eines d'IA

La utilització d'eines d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal obliga a extremar les garanties relatives a la confidencialitat, al secret professional i a la custòdia de la informació del client. En aquest context, la qüestió no es limita a determinar si l'eina és útil o eficient, sinó també si el seu ús és compatible amb el deure de reserva que caracteritza la relació professional i amb les obligacions de protecció de dades que recauen sobre l'assessor i el despatx. La informació fiscal tractada en aquests serveis acostuma a tenir un elevat contingut patrimonial, personal i estratègic, de manera que la seva exposició indeguda pot causar perjudicis econòmics, reputacionals o jurídics especialment intensos.

Des del punt de vista del dret de protecció de dades, el RGPD²⁰ exigeix que les dades personals siguin tractades de manera que se'n garanteixi una seguretat adequada, inclosa la protecció contra el tractament no autoritzat o il·lícit i contra la seva pèrdua, destrucció o dany accidental. Aquest principi d'integritat i confidencialitat es projecta directament sobre l'ús de sistemes d'IA, ja que la introducció d'informació del client en una eina externa pot comportar riscos de reutilització de dades, d'accés per tercers o de transferència a infraestructures que escapin del control efectiu del despatx. A més, l'article 32 RGPD obliga a aplicar mesures tècniques i organitzatives apropiades per garantir la seguretat del tractament, la qual cosa resulta especialment rellevant quan s'utilitzen eines generatives o serveis al núvol.

²⁰ Unión Europea. (2016). *Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016 (RGPD)*.

Aquesta mateixa preocupació apareix de manera molt clara en les guies professionals. La Law Society of Ireland²¹ adverteix expressament que, per defecte, les versions gratuïtes o de consum dels sistemes generatius no són adequades per tractar dades personals ni informació confidencial de clients, i no haurien de considerar-se compatibles amb les exigències de protecció de dades en un ús professional. El CCBE²², per la seva banda, assenyala que la informació introduïda en aquests sistemes pot quedar emmagatzemada, reutilitzada o incorporada al procés d'entrenament, la qual cosa pot comprometre la confidencialitat i fins i tot vulnerar obligacions de secret professional.

Per això, la qüestió de la custòdia de dades no es pot desvincular del tipus concret d'eina utilitzada. No és el mateix un sistema implantat en un entorn controlat pel propi despatx, amb garanties contractuals específiques i sense reutilització de dades per a entrenament, que una plataforma oberta o de consum sotmesa a polítiques generals del proveïdor. El CCBE subratlla precisament que, abans d'introduir dades de clients en aquestes eines, cal entendre com són processades, on s'allotgen i si continuen sota control efectiu del professional. L'AEPD²³ també insisteix que els tractaments que incorporen IA han de ser adequats al RGPD i que l'auditoria i la documentació del tractament constitueixen eines essencials per verificar el compliment normatiu.

A això s'hi afegeix la dimensió del secret professional. Encara que moltes de les guies disponibles es refereixen específicament a l'advocacia, els principis que hi apareixen són perfectament extrapolables a l'assessorament fiscal en la mesura que també es tracta d'una activitat professional basada en la confiança i en el maneig d'informació reservada. El CCBE²⁴ recorda que les obligacions de confidencialitat i secret no desapareixen pel fet que la informació es tracti mitjançant eines tecnològiques; al contrari, l'ús d'IA exigeix una atenció reforçada perquè la comunicació o la documentació del client no acabi essent accessible per tercers aliens a la relació professional.

En la pràctica, això obliga l'assessor i el despatx a adoptar decisions prèvies sobre anonimització, minimització de dades, control d'accés, polítiques internes d'ús i selecció d'eines. La informació introduïda en un sistema d'IA hauria de limitar-se, en la mesura del possible, a les dades estrictament necessàries per a la finalitat perseguida, i s'hauria d'evitar la incorporació d'identificadors directes o informació especialment sensible si no existeixen garanties suficients. Les orientacions de l'AEPD insisteixen, justament, que la incorporació de sistemes d'IA en un tractament obliga a revisar el compliment dels principis de minimització, seguretat i responsabilitat proactiva, i que no n'hi ha prou amb confiar en la simple utilitat funcional de l'eina.

També és rellevant la qüestió de la traçabilitat i el control posterior. Quan l'assessor utilitza IA sobre informació del client, ha de poder identificar quines dades s'han introduït, amb quina finalitat, sota quines condicions i amb quines garanties. Aquesta exigència no deriva només del RGPD, sinó també de la necessitat de preservar la confiança del client i de poder acreditar, en cas de conflicte, que la informació s'ha tractat de manera diligent. En aquest sentit, la

²¹ Law Society of Ireland. (s.f.). *Generative AI guidance*, pp. 8-11.

²² CCBE. (2025). *Guide on the use of generative AI by lawyers*, pp. 16-17.

²³ AEPD. (2020). *Adecuación al RGPD de tratamientos que incorporan inteligencia artificial*, pp. 38-45.

²⁴ CCBE. (2020). *Considerations on the legal aspects of artificial intelligence*, pp. 32-33.

documentació del tractament i de les mesures adoptades forma part de la custòdia adequada de les dades i reforça la posició del despatx davant eventuais incidències o reclamacions.

Quan l'eina utilitzada implica tractament extern de dades, reutilització potencial dels inputs o allotjament en infraestructures alienes al control directe del despatx, el risc deixa de ser merament tecnològic i es converteix també en un risc jurídic i professional. En aquests casos, el compliment del deure de confidencialitat i de la custòdia deguda exigeix una revisió especialment rigorosa de les condicions del proveïdor, de la base jurídica del tractament i de les mesures efectives de seguretat abans d'incorporar la tecnologia a la pràctica de l'assessorament fiscal.

3.7. Rastre documental mínim i utilitat probatòria

L'ús de sistemes d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal planteja una exigència addicional de traçabilitat. Quan una recomanació tributària, un informe o una proposta d'estratègia s'ha elaborat amb suport d'una eina d'IA, no sols és important el resultat final, sinó també la possibilitat de reconstruir de manera suficient el procés que ha conduït a aquest resultat. Aquesta necessitat deriva tant de la diligència professional com de la funció probatòria que pot adquirir la documentació del treball en cas de controvèrsia amb el client o amb tercers.

Des del punt de vista del dret europeu, el AI Act atorga una importància notable als registres i logs com a instrument de control i traçabilitat. L'article 12 estableix, per als sistemes d'alt risc, l'obligació que aquests permetin el registre automàtic d'esdeveniments al llarg del seu cicle de vida, precisament per facilitar la supervisió, la detecció d'anomalies i el seguiment del seu funcionament. Encara que aquesta obligació no s'estén de la mateixa manera a totes les eines que poden utilitzar-se en un despatx fiscal, la seva lògica és extrapolable com a criteri de bona pràctica: com més rellevant sigui el paper de l'eina en la formació del criteri professional, més necessari serà disposar d'un rastre mínim que permeti entendre com s'ha utilitzat i com s'ha arribat a la decisió final.

Aquesta exigència de traçabilitat apareix també en les guies professionals sobre IA en la pràctica jurídica. El CCBE²⁵ subratlla que l'ús responsable d'eines d'IA requereix verificar-ne els resultats i mantenir mecanismes de revisió humana, i en la seva guia sobre eines basades en IA recorda la importància de conservar informació suficient sobre el procés de treball, especialment quan l'eina intervé en l'anàlisi de documents, en la generació d'informes o en la valoració de riscos. En un entorn professional, aquest rastre no és només una qüestió tècnica, sinó una garantia que permet demostrar que l'assessor no s'ha limitat a acceptar acríticament el resultat produït per la màquina.

En l'àmbit fiscal, el rastre documental mínim hauria d'incloure, almenys, la identificació de l'eina utilitzada, la finalitat concreta del seu ús, la naturalesa de les dades introduïdes, els resultats rellevants obtinguts i el contrast efectuat pel professional abans d'assumir-los com a propis. No es tracta necessàriament de conservar cada interacció tècnica en detall, però sí de deixar constància dels elements essencials que permeten justificar el criteri fiscal adoptat. Aquesta necessitat és especialment clara quan el cas presenta complexitat interpretativa, quan la recomanació es basa en una síntesi automatitzada de normativa o jurisprudència, o quan la decisió pot generar un risc tributari rellevant per al client.

²⁵ CCBE. (2025). *Guide on the use of generative AI by lawyers*, pp. 18–19.

La utilitat probatòria d'aquest rastre és evident. Si posteriorment es discuteix si el professional va actuar amb la diligència deguda, la documentació del procés pot permetre acreditar que l'eina emprada era adequada, que el seu resultat va ser objecte de contrast i que la decisió final va ser assumida de manera conscient pel professional. La manca total de rastre, en canvi, pot dificultar tant la defensa del despatx com la delimitació de responsabilitats entre assessor, organització i proveïdor tecnològic. En aquest sentit, la literatura sobre documentació i auditoria de sistemes d'IA insisteix que la manca de traçabilitat debilita seriosament l'*accountability*, perquè impedeix reconstruir de forma fiable el procés seguit i valorar si els controls van ser suficients.

A més, la AEPD²⁶ ha destacat que les auditories de tractaments que inclouen IA no poden limitar-se a aspectes estrictament tecnològics, sinó que han d'abastar també la naturalesa, el context i els riscos del tractament, així com la possibilitat de revisar i avaluar les mesures adoptades. Aquesta orientació reforça la idea que, quan la IA s'utilitza sobre dades o decisions amb transcendència jurídica, la documentació del tractament i del funcionament de l'eina forma part de la diligència exigible i no d'un requisit merament formal.

Per això, en l'assessorament fiscal assistit per IA, la conveniència de conservar un rastre documental no respon únicament a una lògica de compliment normatiu, sinó també a la necessitat de preservar la qualitat del servei i de facilitar la prova posterior del correcte actuar professional. Quan el criteri fiscal ha estat elaborat amb suport tecnològic, la possibilitat de demostrar què es va fer, amb quin grau de control i amb quin contrast humà, pot ser tan rellevant com el mateix encert material de la recomanació.

4. Imputació, causalitat i dany en l'assessorament fiscal assistit per IA

4.1. Atribució de la conducta negligent i identificació de l'error rellevant

En l'assessorament fiscal assistit per intel·ligència artificial, la primera qüestió no és tant si el sistema ha produït un resultat erroni, sinó a qui s'ha d'atribuir jurídicament la conducta negligent i quin error és realment rellevant als efectes de la responsabilitat civil. En aquest àmbit, la simple constatació que una eina d'IA ha ofert una resposta incorrecta no és suficient per si sola, per fonamentar la imputació. El que cal determinar és si l'error s'insereix en una conducta professional negligent de l'assessor o en una deficiència organitzativa del despatx, o bé si respon a un defecte propi del sistema que pugui obrir eventualment la via de reclamació davant del proveïdor tecnològic. La doctrina recent assenyala, precisament, que en el dret de danys la dificultat principal no és identificar l'existència material del dany, sinó construir correctament l'atribució de la conducta i la qualificació de la culpa quan intervenen sistemes d'IA.

Des de la perspectiva de la responsabilitat professional, l'error rellevant no coincideix necessàriament amb qualsevol disfunció tècnica del sistema. En l'assessorament fiscal, el que adquireix rellevància jurídica és l'error que es projecta sobre el contingut del servei prestat al client, és a dir, aquell que afecta la correcció de la interpretació normativa, la valoració dels fets rellevants, la selecció de l'estratègia fiscal o la identificació dels riscos tributaris. Així, una

²⁶ AEPD. (s.f.). *Requisitos para auditorías de tratamientos que incluyan IA*, pp. 14–15 i 30–31.

errada del sistema només esdevé jurídicament rellevant quan el professional la incorpora, sense el degut contrast, al criteri fiscal que finalment assumeix i trasllada al client. Aquesta és la idea que també es desprèn de les guies professionals sobre IA per a juristes, que insisteixen que el resultat del sistema no pot dissociar-se de la validació humana ni convertir-se en una font autònoma de decisió sense supervisió.

En aquest context, l'atribució de la conducta negligent pot situar-se en diferents nivells. En primer lloc, pot recaure sobre l'assessor fiscal, quan l'error deriva d'una manca de supervisió, d'un contrast insuficient del resultat generat per la IA o de l'acceptació acrítica d'una recomanació automatitzada. En segon lloc, pot projectar-se sobre el despatx, quan el dany és conseqüència d'una deficient organització interna, d'una selecció inadequada de l'eina o de l'absència de protocols mínims de verificació. En tercer lloc, pot plantejar-se la intervenció del proveïdor tecnològic, especialment quan el sistema presenta defectes estructurals de disseny, informació insuficient sobre les seves limitacions o errors previsibles no degudament advertits. La doctrina civil sobre IA destaca, justament, que el problema actual no és la desaparició de la culpa, sinó la multiplicació dels possibles centres d'imputació.

Aquesta qüestió es complica encara més pel fenomen de les anomenades al·lucinacions jurídiques. Com ja s'ha mencionat, l'estudi de Dahl et al. demostra empíricament que els grans models de llenguatge poden generar cites, normes o raonaments inexistents amb aparença de plausibilitat, cosa que incrementa el risc que el professional incorpori al seu criteri fiscal un error que no és merament material, sinó estructuralment vinculat al funcionament de la tecnologia²⁷. Per això, en entorns professionals, la identificació de l'error rellevant no pot limitar-se a constatar que el resultat era fals, sinó que exigeix examinar si el tipus d'error era recognoscible, si el professional disposava de mitjans raonables per detectar-lo i si el va sotmetre al contrast que exigia la naturalesa de l'encàrrec.

Des del punt de vista de la imputació jurídica, resulta útil recordar que el dret de danys no es conforma amb una simple connexió material entre un resultat erroni i un perjudici, sinó que exigeix valorar si aquell error entra dins del risc jurídicament atribuïble a la conducta de qui presta el servei. La jurisprudència civil del Tribunal Suprem, en la seva doctrina sobre imputació objectiva, ha insistit que no n'hi ha prou amb la mera relació causal física, sinó que cal determinar si el dany pot ser normativament imputat a la conducta desenvolupada²⁸. Aquesta lògica és especialment rellevant en l'assessorament fiscal assistit per IA, perquè obliga a distingir entre errors tècnics irrellevants, errors recognoscibles que el professional havia de detectar i errors que excedeixen el cercle de control normalment exigible.

En aquest sentit, la conducta negligent no s'identifica amb el simple ús de la IA, sinó amb la manera com aquesta eina s'integra en el servei professional. El problema no és que el sistema participi en l'anàlisi, sinó que el professional renunciï al seu propi judici, no detecti errors recognoscibles o utilitzi l'eina fora del seu àmbit raonable d'idoneïtat. D'aquí que la identificació de l'error rellevant sigui inseparable de l'anàlisi dels deures previs de selecció, supervisió, contrast i documentació del criteri fiscal. Quan l'error deriva d'una fallada d'aquests deures, la imputació de la conducta negligent es desplaça clarament cap al professional o cap al despatx, sense perjudici de les accions ulteriors que poguessin correspondre contra el proveïdor tecnològic.

²⁷ Dahl, M., Holtzblatt, L., Kornblith, S., Ganguli, D., & Hilton, J. (2024). *Large legal fictions: Profiling legal hallucinations in large language models*. *Journal of Legal Analysis*, pp. 64–69.

²⁸ España. Tribunal Supremo. (2023). *Resumen de sentencias de 10 a 14 de abril de 2023*.

4.2. Nexa causal, prova i pèrdua d'oportunitat

En l'àmbit de la responsabilitat civil, la mera existència d'una actuació negligent no és suficient per generar el deure d'indemnitzar. Cal, a més, que existeixi un nexa causal entre aquesta conducta i el dany finalment produït²⁹. En l'assessorament fiscal assistit per IA, aquesta exigència presenta una dificultat afegida: l'error pot aparèixer en diverses fases del procés (selecció de l'eina, introducció de dades, supervisió del resultat o formulació final del criteri), de manera que la prova de la relació causal esdevé especialment complexa. La doctrina sobre responsabilitat de l'assessor fiscal subratlla precisament que, juntament amb la culpa i el dany, el nexa causal és un dels elements estructurals que han de quedar acreditats per tal que prosperi la reclamació.

En aquest context, la prova del nexa causal no pot descansar en simples hipòtesis o conjectures. El perjudicat ha d'acreditar que l'actuació negligent de l'assessor o del despatx ha estat una condició jurídicament rellevant per a la producció del dany. Això obliga a distingir entre, d'una banda, aquells casos en què la relació causal és relativament directa (per exemple, quan una declaració tributària elaborada amb suport d'IA incorpora una deducció indeguda i això dona lloc a una sanció) i, de l'altra, aquells supòsits en què el perjudici consisteix en no haver obtingut un avantatge fiscal o en no haver pogut optar per una estratègia millor. En aquests darrers casos, la causalitat és més difícil de provar perquè el dany no es presenta com un resultat positiu immediat, sinó com la frustració d'una possibilitat favorable.

És en aquest punt on adquireix rellevància la figura de la pèrdua d'oportunitat³⁰. La jurisprudència del Tribunal Suprem ha admès aquesta construcció en l'àmbit de la responsabilitat professional quan no es pot afirmar amb certesa absoluta quin hauria estat el resultat correcte, però sí que es pot constatar que la conducta negligent ha privat el perjudicat d'una oportunitat real i seriosa d'obtenir un resultat millor. La sentència del Tribunal Suprem de 5 de juny de 2013, recollida en la doctrina sobre responsabilitat professional, insisteix que la pèrdua d'oportunitat només és indemnitzable quan existeix una probabilitat raonable d'obtenir el resultat frustrat; no n'hi ha prou amb una mera expectativa genèrica o especulativa.

Traslladat a l'assessorament fiscal, aquesta doctrina pot resultar especialment útil quan la negligència no condueix directament a una sanció o a un pagament indegut, sinó a la frustració d'una opció fiscal més favorable. Això pot succeir, per exemple, quan una eina d'IA no detecta una deducció aplicable, omet un règim fiscal especial o orienta l'assessor cap a una estratègia menys beneficiosa, i aquesta orientació és assumida sense el contrast suficient. En aquests casos, pot ser difícil demostrar amb total certesa quin hauria estat el resultat si s'hagués actuat correctament, però sí que es pot argumentar que el client ha perdut una oportunitat real d'obtenir un tractament fiscal millor. La doctrina civil sobre l'assessor fiscal destaca, en aquesta línia, que l'anàlisi del dany no sempre s'ha de limitar a les sancions o interessos, sinó que pot incloure també avantatges fiscals perduts o opcions frustrades, sempre que la seva probabilitat sigui objectivament apreciable.

Aquesta construcció, tanmateix, no elimina la necessitat de prova. El perjudicat haurà d'acreditar no només l'existència d'una conducta negligent, sinó també que es trobava en una situació fàctica i jurídica idònia per obtenir aquell avantatge o evitar aquell perjudici. Això és el que subratlla de manera reiterada la jurisprudència del Tribunal Suprem sobre pèrdua

²⁹ Reglero Campos, L. F. (Dir.). (2014). *Tratado de responsabilidad civil*. Aranzadi, pp. 635–642.

³⁰ España. Tribunal Supremo. (2013). *Sentencia núm. 374/2013, de 5 de junio, Sala Primera*.

d'oportunitat: l'oportunitat frustrada ha de ser real, no merament hipotètica, i ha de presentar un grau de probabilitat suficientment consistent. Aquesta exigència és especialment rellevant en l'àmbit fiscal, on la quantificació del resultat alternatiu acostuma a dependre d'una combinació de normativa, planificació, criteris interpretatius i comportament futur de l'Administració tributària.

Per això, la prova en aquests supòsits tindrà sovint un caràcter eminentment tècnic. Resultarà necessari reconstruir quin va ser el criteri fiscal adoptat, quin paper hi va jugar la IA, quina alternativa jurídicament viable existia i fins a quin punt aquesta alternativa tenia una probabilitat raonable de prosperar o d'evitar el perjudici. Des d'aquesta perspectiva, la documentació del procés d'assessorament, el rastre de l'eina utilitzada i la justificació del criteri final adquireixen una importància decisiva, perquè poden facilitar la prova del nexa causal o, si més no, la prova d'una oportunitat seriosa perduda.

4.3. Delimitació del dany indemnitzable en context tributari

La delimitació del dany indemnitzable en l'àmbit tributari exigeix distingir entre les quantitats que constitueixen un perjudici real imputable a la negligència professional i aquelles que, encara que siguin econòmicament gravoses per al client, no poden traslladar-se automàticament a l'assessor o al despatx³¹. La doctrina especialitzada sobre responsabilitat civil de l'assessor fiscal insisteix que no tot cost derivat d'una regularització tributària és, per si mateix, indemnitzable: cal valorar si aquella partida és conseqüència directa de l'error negligent i si representa un veritable empobriment patrimonial per al client.

La primera distinció rellevant és la que separa la quota tributària principal de les quantitats accessòries que s'hi poden afegir. Amb caràcter general, la quota principal no és indemnitzable quan correspon a un impost que el contribuent havia de pagar igualment, ja que no constitueix un dany sinó el compliment d'una obligació tributària prèvia³². Aquesta idea apareix de manera reiterada en la doctrina i en la pràctica jurisprudencial: el que pot reclamar-se no és l'import de l'impost degut, sinó els perjudicis addicionals generats per la mala praxis, com ara sancions, recàrrecs, interessos de demora o despeses que no s'haurien produït sense l'error de l'assessor.

Per això, en context tributari, les partides que més clarament s'integren dins del dany indemnitzable són les sancions tributàries, els recàrrecs i, en molts casos, els interessos de demora, sempre que derivin de manera directa de l'actuació negligent del professional. Tant la doctrina sobre el *quantum* indemnitzatori com diverses resolucions d'audiències provincials afirmen que aquestes quantitats són conseqüència immediata de l'incompliment de la *lex artis* en l'assessorament fiscal i, per tant, poden ser objecte d'indemnització. Així s'ha recollit, per exemple, en resolucions que imputen a l'assessor la sanció, els recàrrecs i els interessos derivats de declaracions mal confeccionades o de criteris tributaris incorrectes assumits sense la diligència deguda.

Ara bé, la inclusió dels interessos de demora no és del tot pacífica en tots els supòsits. Part de la doctrina sosté que, si aquests interessos responen al simple retard en el pagament d'una obligació tributària que ja existia, no sempre poden imputar-se íntegrament al professional.

³¹ Genové Pascual, P. (2013). *Responsabilidad civil del asesor fiscal. Quantum de la indemnización en caso de siniestro*. Revista de Responsabilidad Civil y Seguro, núm. 45, pp. 59-68.

³² Genové Pascual, P. (2013). *Responsabilidad civil del asesor fiscal. Quantum de la indemnización en caso de siniestro*. Revista de Responsabilidad Civil y Seguro, núm. 45, pp. 59-68.

Altres pronunciaments, en canvi, els inclouen dins del dany quan es prova que el seu naixement es deu directament a l'error de l'assessor i que, sense aquella actuació negligent, no s'haurien meritat. Per això, la seva indemnització requereix un examen cas per cas, atenent si els interessos constitueixen una conseqüència necessària de la mala praxis o si, per contra, deriven en part de l'obligació tributària originària del contribuent.

Juntament amb aquestes partides, també poden integrar-se en el dany indemnitzable determinades despeses addicionals ocasionades per la negligència de l'assessor, com ara costos financers, despeses de regularització o costos necessaris per reparar les conseqüències immediates de l'error. La jurisprudència menor ha admès en alguns casos la indemnització de despeses derivades de préstecs, ampliacions de finançament o altres càrregues econòmiques assumides pel client per fer front a la regularització tributària, sempre que existeixi prova suficient de la seva connexió causal amb la negligència professional³³.

Un altre bloc especialment rellevant és el dels avantatges fiscals perduts o pèrdua d'oportunitat tributària. Quan l'error no consisteix en una deducció indeguda o en una declaració incorrecta, sinó en no haver detectat una opció fiscal més favorable, el dany no sempre es concreta en una sanció o en un recàrrec, sinó en la frustració d'un estalvi fiscal o d'un règim més beneficiós. En aquests casos, la indemnització no pot basar-se en una mera expectativa abstracta, però sí que pot procedir si es demostra que el client es trobava en una situació jurídicament idònia per obtenir aquell benefici i que la seva pèrdua és imputable a la conducta negligent del professional. La doctrina especialitzada sobre l'assessor fiscal i sobre la pèrdua d'oportunitat admet aquesta possibilitat, sempre que la probabilitat d'obtenir el resultat favorable sigui objectivament apreciable³⁴.

Aquesta delimitació és especialment important quan intervé un sistema d'IA. Si l'eina genera una recomanació errònia o omet una alternativa fiscal possible, el dany indemnitzable no vindrà determinat pel simple fet que la IA s'hagi equivocat³⁵, sinó per les conseqüències patrimonials que aquest error, assumit i no contrastat degudament, hagi produït en la posició del client. Així, en termes indemnitzatoris, l'objecte de la reparació no és l'error tecnològic en si mateix, sinó el perjudici econòmic que en deriva: sancions, interessos, recàrrecs, costos complementaris o pèrdua demostrable d'una opció fiscal més favorable.

Des d'aquesta perspectiva, la delimitació del dany indemnitzable en context tributari obliga a aplicar un criteri restrictiu però funcional: només s'han d'incloure aquelles partides que representin un veritable perjudici patrimonial i que guardin una relació directa amb la conducta negligent de l'assessor o del despatx. Això exclou, en principi, la simple quota tributària deguda, però pot incloure sancions, recàrrecs, interessos, costos de regularització i avantatges fiscals perduts, sempre que aquests conceptes quedin acreditats i siguin causalment imputables a la mala praxis professional.

³³ España. Audiencia Provincial de Barcelona (2010). *Sección 19.ª, Sentencia núm. 47/2010, de 29 de enero, rec. 651/2009*.

³⁴ Genové Pascual, P. (2013). *Responsabilidad civil del asesor fiscal. Quantum de la indemnización en caso de siniestro*. Revista de Responsabilidad Civil y Seguro, núm. 45, pp. 59-68.

³⁵ Ortiz Fernández, M. (2024). *La «adaptación» del derecho de daños a la inteligencia artificial: La propuesta de Directiva sobre responsabilidad*. Dialnet, pp. 4-9.

4.4. Quantificació del dany i criteris de modulació

La quantificació del dany en l'assessorament fiscal assistit per IA no pot fer-se de manera automàtica a partir de l'existència d'un error, sinó que exigeix determinar quines conseqüències patrimonials són efectivament imputables a la conducta negligent i en quina mesura han de ser reparades. La doctrina especialitzada sobre responsabilitat civil de l'assessor fiscal insisteix que la indemnització no equival necessàriament a tot el cost econòmic derivat d'una regularització tributària, sinó únicament a aquelles partides que representen un veritable perjudici causalment connectat amb la mala praxis professional³⁶.

En aquest sentit, la delimitació de les partides indemnitzables ja s'ha examinat en els apartats anteriors, tant pel que fa a les conseqüències accessòries de la regularització tributària com a la pèrdua d'oportunitat d'obtenir un tractament fiscal més favorable. Sobre aquesta base, el present apartat es centra no tant en la identificació del dany, sinó en els criteris que en permeten modular la quantificació.

Un primer criteri és el de la imputació estricta del perjudici, que obliga a separar allò que constitueix un veritable dany d'allò que respon al compliment d'una obligació tributària preexistent. Això exigeix evitar que la indemnització inclogui conceptes que el client hauria hagut d'assumir igualment, però també impedir que es redueixin o s'excloquin partides que deriven directament de l'error negligent³⁷.

Un segon criteri és el de la probabilitat del resultat frustrat, especialment rellevant quan el perjudici es projecta sobre avantatges fiscals perduts. En aquests casos, la quantificació no es pot basar en una expectativa purament hipotètica, sinó en una probabilitat objectivament apreciable, d'acord amb la doctrina de la pèrdua d'oportunitat³⁸.

També resulta necessari valorar la possible concurrència de factors imputables al client, per exemple quan el contribuent no facilita informació essencial, omet dades determinants o adopta posteriorment decisions que agreugen el perjudici. En aquests supòsits, la jurisprudència i la doctrina sobre responsabilitat de l'assessor fiscal insisteixen que la indemnització no pot desvincular-se del paper causal del client en la producció o agreujament del dany³⁹. Aquesta consideració és especialment rellevant en entorns assistits per IA, on l'error pot derivar no només de la resposta del sistema, sinó també de la qualitat insuficient o incompleta de les dades introduïdes.

Finalment, la quantificació ha d'evitar qualsevol resultat de sobrecompensació. La finalitat de la responsabilitat civil és la reparació íntegra del perjudici, però no l'enriquiment del perjudicat⁴⁰. Això obliga a valorar si determinades partides reclamades representen realment una pèrdua patrimonial o si, per contra, compensen un cost que el client hauria hagut d'assumir igualment. Aquesta idea és coherent amb la doctrina general sobre responsabilitat civil i amb la manera com els tribunals delimiten el dany en l'àmbit de l'assessorament fiscal.

³⁶ Genové Pascual, P. (2013). *Responsabilidad civil del asesor fiscal. Quantum de la indemnización en caso de siniestro*. Revista de Responsabilidad Civil y Seguro, núm. 45, pp. 61-66.

³⁷ Reglero Campos, L. F. (Dir.). (2014). *Tratado de responsabilidad civil*. Aranzadi, pp. 978.

³⁸ España. Tribunal Supremo. (2013). *Sentencia núm. 374/2013, de 5 de junio, Sala Primera*.

³⁹ Atienza López, J. I. (2019). *Responsabilidad civil del asesor fiscal*. Revista CEFLegal, 223-224, pp. 119-126.

⁴⁰ Reglero Campos, L. F. (Dir.). (2014). *Tratado de responsabilidad civil*. Aranzadi, pp. 605-610.

En un context assistit per IA, aquests criteris no canvien en la seva essència, però sí en la manera de provar-los i delimitar-los. Quan l'error prové d'una eina automatitzada o es veu amplificat per ella, la quantificació del dany continua exigint distingir entre el perjudici atribuïble al mal ús o a la manca de contrast del professional i aquells costos que no són conseqüència directa de la negligència. Per això, la documentació del procés, la identificació de l'error rellevant i la reconstrucció del criteri adoptat resulten determinants també per calcular adequadament la indemnització.

5. Contractació i assegurança de responsabilitat civil professional

5.1. Clàusules amb el client i límits de validesa

La incorporació de sistemes d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal fa recomanable que el despatx reguli contractualment amb el client determinats aspectes del servei, especialment quan l'eina pot intervenir en l'anàlisi documental, en la preparació d'esborranys, en la formulació de recomanacions o en el tractament de dades. Aquestes clàusules poden contribuir a delimitar l'objecte del servei, aclarir el paper instrumental de la IA, establir pautes sobre confidencialitat i documentar el nivell d'informació subministrat al client⁴¹. Ara bé, la seva validesa no és il·limitada i queda sotmesa tant a les regles generals del dret de contractes com, si escau, a les regles específiques de protecció de consumidors.

Cal distingir, en aquest punt, entre el client en sentit general i el client-consumidor. En l'àmbit de l'assessorament fiscal, client és qualsevol persona física o jurídica que contracta el servei del despatx. En canvi, només tindrà la condició de consumidor la persona física que actuï amb una finalitat aliena a la seva activitat empresarial o professional⁴². Això significa que una societat mercantil o un autònom que contracta assessorament per a la seva activitat econòmica no queden, en principi, sotmesos al règim de protecció de consumidors, mentre que sí que pot tenir aquesta consideració la persona física que encarrega, per exemple, la seva declaració de la renda o la gestió d'assumptes patrimonials estrictament personals.

Des del punt de vista civil general, l'article 1255 CC permet als contractants establir els pactes, clàusules i condicions que tinguin per convenient, sempre que no siguin contraris a la llei, a la moral o a l'ordre públic. A això s'hi afegeixen els articles 1256 CC i 1258 CC, que impedeixen deixar el compliment del contracte a l'arbitri d'una sola de les parts i projecten sobre la relació contractual les exigències de la bona fe. D'aquesta manera, és admissible pactar clàusules que informin de l'ús d'eines d'IA, que en delimitin les funcions, que regulin la confidencialitat o que estableixin protocols de comunicació i revisió. El que no és admissible és que aquestes estipulacions es converteixin en una exoneració general de responsabilitat o en un mecanisme per buidar de contingut el deure de diligència professional.

Aquesta limitació resulta especialment clara en relació amb les clàusules d'exoneració o limitació de responsabilitat. L'article 1102 CC estableix que la responsabilitat procedent del dol és exigible en totes les obligacions i declara nul·la la renúncia prèvia a l'acció per fer-la

⁴¹ Orduña Moreno, F. J. (2018). *Transparencia como valor del cambio social: Su alcance constitucional y normativo*. Aranzadi, pp. 58-62.

⁴² España. (2007). *Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios*. BOE.

efectiva. A més, l'article 6.2 del mateix CC només admet la renúncia a drets quan no contradigui l'interès o l'ordre públic ni perjudiqui tercers. Per tant, una clàusula que pretengués excloure de manera àmplia la responsabilitat del despatx o de l'assessor per errors derivats de l'ús de la IA seria jurídicament problemàtica, sobretot si afecta el nucli mateix de la prestació professional.

Quan el client té la condició de consumidor, el marge de validesa d'aquestes clàusules és encara més reduït. En aquest cas entra en joc el text refós de la Llei general per a la defensa dels consumidors i usuaris, que declara abusives les clàusules no negociades individualment que, en contra de les exigències de la bona fe, causin un desequilibri important dels drets i obligacions de les parts. Això és especialment rellevant si el despatx utilitza condicions generals per introduir renúncies àmplies a reclamar per errors en la prestació del servei o per l'ús d'eines tecnològiques. En aquesta línia, la jurisprudència del Tribunal Suprem ha considerat abusives les clàusules que limiten de manera desproporcionada els drets del client-consumidor davant d'un compliment defectuós del servei professional⁴³.

Per això, les clàusules més defensables no són les que intenten excloure responsabilitat, sinó les que ordenen el servei de manera clara i transparent. En aquest context, poden resultar útils estipulacions que informin que el despatx pot utilitzar eines d'IA com a suport intern, que precisin que la validació final correspon sempre al professional, que delimitin les categories d'informació que poden introduir-se en el sistema i que expliquin les mesures de supervisió, confidencialitat i control adoptades. Aquest tipus de clàusules poden tenir utilitat tant respecte del client professional com del client-consumidor, encara que en aquest segon cas hauran de superar, a més, el control de transparència i de contingut propi del dret de consum.

5.2. Cobertura habitual, exclusions i culpa greu en l'ús d'IA

La cobertura asseguradora de la responsabilitat civil professional parteix, amb caràcter general, de l'article 73 LCS, segons el qual l'assegurador cobreix, dins dels límits legals i contractuals, el risc que neixi a càrrec de l'assegurat l'obligació d'indemnitzar un tercer pels danys i perjudicis causats per un fet previst a la pòlissa del qual sigui civilment responsable⁴⁴. Això permet afirmar que, si l'ús de la IA s'insereix dins de la prestació professional ordinària del despatx i el sinistre es reconstrueix com un error o una omissió negligent en l'assessorament fiscal, el risc és, en principi, asegurable.

En la pràctica, les pòlisses de responsabilitat civil professional per a assessors fiscals, economistes o despatxos similars solen cobrir, de manera habitual, la responsabilitat derivada d'errors o negligències professionals, la defensa jurídica i les fiances, i sovint també els perjudicis patrimonials purs o primaris, que són especialment rellevants en aquest sector. Igualment, és freqüent que incloguin danys a documents i expedients i, en alguns casos, determinades cobertures vinculades a protecció de dades o confidencialitat. Això es pot observar en pòlisses col·lectives del sector, com les d'AEDAF, o en productes d'asseguradores especialitzades com Berkley o Hiscox⁴⁵.

⁴³ España. Tribunal Supremo. (2021). *Sentencia núm. 192/2021, de 6 de abril, Sala Primera*.

⁴⁴ España. (1980). *Ley 50/1980, de 8 de octubre, de contrato de seguro*. BOE.

⁴⁵ W.R. Berkley España. (2024). *IPID RC profesional economía-legal*. ; Hiscox España. (2025). *Condicionado HBP v3*.

Aquesta rellevància de la cobertura asseguradora es veu reforçada, en l'àmbit català, per l'article 9 de la Llei 7/2006, de 31 de maig, de l'exercici de professions titulades i dels col·legis professionals. Aquest precepte imposa als professionals titulats el deure de cobrir mitjançant una assegurança o garantia equivalent els riscos de responsabilitat en què puguin incórrer a causa de l'exercici de la professió. Així mateix, preveu que, en el cas de professions col·legiades, els col·legis professionals han d'adoptar les mesures necessàries per promoure i facilitar el compliment suficient d'aquest deure d'assegurança.

La mateixa norma matisa, però, que aquesta assegurança no és obligatòria quan l'activitat professional s'exerceix exclusivament per compte d'altri i aquest tercer ja té assegurada la cobertura dels riscos derivats de l'activitat professional⁴⁶. Aquesta previsió resulta especialment coherent amb els models organitzatius propis dels despatxos professionals, on sovint la cobertura asseguradora recau sobre l'estructura del despatx i no sobre cada professional individualment. En entorns assistits per IA, aquesta idea adquireix una rellevància particular, ja que molts dels riscos poden derivar de decisions organitzatives relatives a la selecció, implementació, formació i supervisió de les eines tecnològiques utilitzades.

Ara bé, aquesta cobertura no té un abast il·limitat. Entre les exclusions més habituals destaquen, en primer lloc, els sinistres o circumstàncies ja coneguts per l'assegurat abans de la contractació o renovació de la pòlissa. En segon lloc, és freqüent que quedin fora de cobertura les activitats no declarades o aquelles que excedeixen l'àmbit professional assegurat. També és habitual que les multes i sancions quedin excloses o sotmeses a un règim específic, especialment quan no són legalment assegurables. A més, moltes pòlisses incorporen exclusions o limitacions respecte de riscos estretament vinculats a l'ús de tecnologia, com ara determinades vulneracions de drets de propietat intel·lectual, alguns tractaments de dades, la infracció del deure de confidencialitat o certs incidents cibernètics, si bé en alguns casos aquests riscos poden quedar inclosos mitjançant garanties addicionals específiques⁴⁷.

Per això, en matèria d'IA, la qüestió no és només si existeix una assegurança de responsabilitat civil professional, sinó com ha quedat delimitat contractualment el risc assegurat. Una reclamació derivada de l'ús d'una eina d'IA pot quedar coberta si es presenta com una negligència professional dins de l'activitat declarada, però pot generar controvèrsies si es vincula a riscos tecnològics no declarats, a tractaments de dades no previstos o a usos de l'eina que excedeixin el marc habitual del servei professional.

La referència a la culpa greu exigeix, a més, una certa precisió. L'article 19 LCS no parla de culpa greu, sinó de mala fe de l'assegurat, i estableix que l'assegurador queda obligat al pagament de la prestació llevat que el sinistre hagi estat causat per aquesta mala fe. Això obliga a no identificar automàticament qualsevol ús imprudent de la IA amb una exclusió legal de cobertura. Tanmateix, la culpa greu continua tenint importància en altres plans, especialment en la declaració del risc de l'article 10 LCS i en les clàusules concretes de la pòlissa, que poden vincular determinades conductes especialment greus del tomador o de l'assegurat amb la pèrdua o limitació de cobertura.

En aquest context, la qüestió rellevant no és que qualsevol error derivat de l'ús de la IA pugui qualificar-se automàticament com a culpa greu, sinó si la manera com s'ha integrat la tecnologia en la prestació del servei evidencia una desatenció especialment intensa als deures bàsics de

⁴⁶ Generalitat de Catalunya. (2006). *Llei 7/2006, de 31 de maig, de l'exercici de professions titulades i dels col·legis professionals*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

⁴⁷ WTW. (2023). *La inteligencia artificial y los riesgos en la responsabilidad civil profesional*.

selecció, supervisió i contrast. Quan el professional o el despatx utilitzen una eina inadequada, prescindeixen d'un control humà suficient o ometen comunicar a l'asseguradora un canvi rellevant en el risc assumit, poden sorgir controvèrsies serioses sobre l'abast de la cobertura. En aquests casos, i sempre en funció del contingut concret de la pòlissa i de la gravetat de la conducta, l'asseguradora pot arribar a reduir o fins i tot denegar la prestació, de manera que el despatx hagi d'assumir, totalment o parcialment, el cost de la indemnització⁴⁸.

5.3. Repetició i eventual trasllat del dany a tercers, quan escaigui

En els supòsits en què es produeix un dany en el marc de l'assessorament fiscal assistit per IA, la determinació de qui ha d'assumir definitivament el cost de la indemnització no s'esgota necessàriament en la relació entre el client i el despatx. El sistema de responsabilitat es completa amb mecanismes de repetició o regressió que permeten redistribuir el cost del dany entre els diferents subjectes que hagin intervingut en la seva producció⁴⁹.

En l'àmbit assegurador, l'article 76 LCS reconeix l'acció directa del perjudicat contra l'assegurador. Ara bé, una vegada satisfeta la indemnització, l'asseguradora pot exercir el seu dret de repetició contra l'assegurat en els supòsits previstos legalment o contractualment, especialment quan el sinistre deriva d'una conducta dolosa o d'un incompliment greu de les obligacions derivades de la pòlissa, d'acord amb els articles 10 i 19 LCS. La jurisprudència del Tribunal Suprem ha confirmat reiteradament aquesta possibilitat, diferenciant entre la protecció del tercer perjudicat i la relació interna existent entre assegurador i assegurat.

Des de la perspectiva interna del despatx, també cal determinar en quins casos aquest pot reclamar contra el professional que ha intervingut en la producció del dany. Amb caràcter general, el despatx respon davant del client pels actes dels seus empleats o col·laboradors, d'acord amb l'article 1903 CC, però això no exclou la possibilitat d'una acció de repetició interna. Aquesta, tanmateix, no opera de manera automàtica, sinó que exigeix la concurrència de circumstàncies d'especial gravetat en la conducta del professional, com ara el dol o la mala fe, la negligència greu o inexcusable, o una infracció clara de les instruccions internes o dels estàndards propis de la *lex artis*. Per contra, els errors ordinaris inherents a l'exercici professional (particularment en activitats tècniques com l'assessorament fiscal) tendeixen a quedar integrats en el risc empresarial del despatx, sense que sigui procedent traslladar de manera automàtica la responsabilitat al treballador. Aquest criteri és coherent amb la configuració de la responsabilitat laboral i amb la idea que és el despatx qui organitza els mitjans, estableix els protocols i assumeix el risc derivat de l'activitat⁵⁰.

Traslladat al context de la IA, això implica que el despatx només podrà repetir contra l'assessor quan aquest hagi utilitzat l'eina de manera manifestament inadequada, per exemple prescindint completament de la supervisió humana, ignorant errors evidents o actuant en contra dels protocols interns establerts. En canvi, no semblaria raonable exigir-li internament el cost del dany quan aquest derivi d'un ús raonable de l'eina dins dels marges normals de la pràctica professional.

⁴⁸ Veiga Copo, A. B. (2021). *Inteligencia artificial, riesgo y seguro*. Revistas Javeriana, pp. 53-55 i 65-66.

⁴⁹ Reglero Campos, L. F. (Dir.). (2014). *Tratado de responsabilidad civil*. Aranzadi, pp. 635-642.

⁵⁰ España. (2007). *Ley 2/2007, de 15 de marzo, de sociedades profesionales*. BOE.

En aquest context, també resulta rellevant la Directiva (UE) 2024/2853, de 23 d'octubre de 2024, sobre responsabilitat pels danys causats per productes defectuosos, que deroga la Directiva 85/374/CEE i amplia expressament el concepte de producte als programes informàtics i a determinats sistemes d'intel·ligència artificial. El considerant 13 precisa, a més, que aquesta categoria pot comprendre sistemes operatius, aplicacions, sistemes d'IA i programari accessible a través del núvol o prestat sota un model de programari com a servei. Per tant, una eina d'IA utilitzada en l'assessorament fiscal pot quedar, en abstracte, dins del seu àmbit d'aplicació, sempre que es compleixin els requisits temporals i materials de la Directiva.

Tanmateix, la incidència pràctica d'aquest règim en l'àmbit de l'assessorament fiscal professional és limitada, no tant perquè l'activitat professional quedi exclosa de l'àmbit d'aplicació de la Directiva, sinó perquè molts dels perjudicis típics d'aquest sector no encaixen fàcilment dins de les categories de dany indemnitzable previstes a l'article 6. Els considerants 22 i 25, així com l'article 6.1.b.iii, exclouen els danys causats a béns utilitzats exclusivament amb finalitats professionals, mentre que l'article 6.1.c exclou la destrucció o corrupció de dades utilitzades amb finalitats professionals. Els perjudicis habituals en l'assessorament fiscal assistit per IA (com sancions tributàries, recàrrecs, interessos, costos de regularització o pèrdua d'avantatges fiscals) tenen naturalesa patrimonial i es vinculen directament a una activitat professional o empresarial. No es tracta, en principi, de danys personals ni de danys causats a béns o dades d'ús no professional, que són les categories principalment protegides pel règim indemnitzatori de la Directiva. Per això, encara que una eina d'IA pugui ser considerada producte, no qualsevol error en una recomanació fiscal o en una anàlisi automatitzada donarà lloc a responsabilitat indemnitzable sota aquesta Directiva⁵¹.

Així doncs, encara que determinats errors d'un sistema d'IA poguessin arribar a qualificar-se com a defectes del producte, el règim europeu de responsabilitat per productes defectuosos només cobreix parcialment els riscos propis dels serveis professionals altament tecnificats. En conseqüència, la gestió del risc continua descansant principalment en la *lex artis* professional, en els protocols interns de supervisió i control, en la traçabilitat de l'ús de l'eina i en els mecanismes generals de responsabilitat contractual, extracontractual i asseguradora, sens perjudici de les eventuais accions que, en casos concrets, puguin exercir-se contra el proveïdor tecnològic. En aquest sentit, la doctrina sobre responsabilitat en entorns digitals ha destacat, en aquest punt, que la posició del professional com a intermediari qualificat comporta un deure de control que dificulta traslladar íntegrament el risc al fabricant o desenvolupador del sistema⁵².

Finalment, en la distribució del cost del dany opera el principi general que impedeix l'enriquiment injust. Aquest principi es projecta en la relació amb el perjudicat, a través de la prohibició de doble indemnització. Això significa que el client només pot obtenir la reparació íntegra del dany efectivament sofert, però no una compensació superior pel fet que concorrin diversos responsables o diverses vies de reclamació, com podria succeir si s'acumulessin la reclamació contra el despatx i l'acció directa contra l'asseguradora. D'aquí que sigui necessari coordinar les quantitats ja percebudes i ajustar la indemnització al perjudici real⁵³.

Aquest mateix principi actua en el pla intern entre responsables. Quan diversos subjectes han intervingut en la producció del dany, l'ordenament admet la possibilitat de redistribuir la

⁵¹ Unión Europea. (2024). *Directiva (UE) 2024/2853 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 23 de octubre de 2024, sobre responsabilidad por los daños causados por productos defectuosos y por la que se deroga la Directiva 85/374/CEE*. DOUE.

⁵² Ferrándiz, A., Seijo Bar, Á., Garre Anguera de Sojo, I., & González Guillén, P. (2025). *Responsabilidad civil e inteligencia artificial*. Actualidad Jurídica Uría Menéndez, pp. 33–44 i 52–55.

⁵³ Reglero Campos, L. F. (Dir.). (2014). *Tratado de responsabilidad civil*. Aranzadi, pp. 972-978.

càrrega econòmica de la indemnització mitjançant accions de contribució o repetició, en funció de la participació causal de cadascun en el fet danyós. Així, encara que externament el perjudicat pugui reclamar la totalitat a un únic responsable, internament el cost es pot repartir entre el despatx, l'assessor o, si escau, un tercer, atenent el grau d'intervenció, la gravetat de la conducta i el control efectiu sobre el risc. Aquesta doble dimensió, externa i interna, resulta especialment rellevant en entorns tecnològics complexos com l'assessorament fiscal assistit per IA, on la producció del dany pot ser el resultat d'una cadena d'actuacions humanes i tecnològiques que exigeix una valoració cas per cas.

6. Conclusions

6.1. Síntesi dels resultats i contrast de la hipòtesi de treball

L'anàlisi desenvolupada al llarg d'aquest estudi permet afirmar que la incorporació de sistemes d'intel·ligència artificial en l'assessorament fiscal no comporta una ruptura amb els fonaments clàssics de la responsabilitat civil, sinó una evolució del seu contingut i de les exigències derivades de l'estàndard de diligència professional. En aquest sentit, el règim jurídic aplicable continua essent el propi de la responsabilitat contractual i, si escau, extracontractual (articles 1101 i següents i 1902 CC), així com la doctrina jurisprudencial consolidada en matèria de responsabilitat professional. No obstant això, la irrupció de la IA incideix de manera significativa en la interpretació i aplicació de la *lex artis*.

En primer lloc, es confirma que la relació entre assessor fiscal i client es configura com una obligació de mitjans qualificada, en què el criteri determinant és la conformitat de l'actuació professional amb els estàndards tècnics exigibles. La utilització d'eines d'intel·ligència artificial no altera aquest model, sinó que el reforça: el professional continua essent el responsable últim del criteri fiscal adoptat i no pot invocar el funcionament de la tecnologia com a causa d'exoneració.

En segon lloc, es constata que la integració de la IA comporta una redefinició del contingut de la diligència exigible. A les obligacions tradicionals s'hi incorporen deures específics de selecció de l'eina, verificació de la seva idoneïtat, supervisió i contrast dels resultats, documentació del procés i respecte estricte de la confidencialitat i la protecció de dades. En conseqüència, la negligència professional pot derivar tant d'una interpretació jurídica incorrecta com d'una gestió inadequada de la tecnologia utilitzada.

En tercer lloc, l'estudi posa de manifest una major complexitat en la imputació de la responsabilitat. Tot i que l'assessor i el despatx continuen essent els principals centres d'imputació davant del client, la intervenció de proveïdors tecnològics introdueix una pluralitat potencial de subjectes implicats. Amb tot, aquesta pluralitat no desplaça la posició central del professional, que actua com a garant del control i de la validació del resultat.

En quart lloc, es confirma que l'ús de sistemes d'IA dificulta la determinació del nexa causal i la delimitació del dany, atesa la possible fragmentació del procés decisor. En aquest context, la doctrina de la pèrdua d'oportunitat adquireix una rellevància particular, especialment en supòsits de frustració d'avantatges fiscals. Igualment, es manté el criteri restrictiu consolidat en la pràctica jurisprudencial pel que fa al dany indemnitzable, segons el qual només són

indemnitzables aquelles partides que constitueixen un veritable perjudici patrimonial (sancions, recàrrecs o beneficis fiscals perduts) amb exclusió de la quota tributària deguda.

En cinquè lloc, s'evidencia la importància creixent de la documentació i la traçabilitat del procés d'assessorament. La possibilitat de reconstruir el procés seguit i d'acreditar el compliment dels deures de diligència esdevé essencial tant des d'una perspectiva de qualitat del servei com des del punt de vista probatori.

En sisè lloc, l'estudi mostra que la cobertura asseguradora continua essent un instrument rellevant de protecció del risc professional, però no exempt de tensions interpretatives quan l'error es produeix en un entorn assistit per IA, especialment pel que fa a la delimitació del risc cobert, a les exclusions contractuals i a la possible qualificació de determinades conductes com a greument negligents. Alhora, la reparació del dany ha de respectar en tot cas el principi que impedeix l'enriquiment injust, de manera que ni el perjudicat pot obtenir una compensació superior al dany efectivament sofert, ni la càrrega econòmica de la indemnització ha de recaure definitivament sobre un únic subjecte quan, en l'àmbit intern, procedeixi la seva redistribució entre els diferents intervinents segons la seva participació en el fet danyós.

Finalment, es constata que el marc normatiu actual presenta insuficiències per donar resposta específica als reptes derivats de la IA en l'àmbit dels serveis professionals altament tecnificats, la qual cosa obliga a adaptar les categories tradicionals del dret civil als nous entorns tecnològics. Les iniciatives europees recents, especialment el Reglament (UE) 2024/1689 (AI Act) i la Directiva (UE) 2024/2853 sobre responsabilitat pels danys causats per productes defectuosos, evidencien una progressiva adaptació del sistema jurídic europeu a la realitat de la intel·ligència artificial, basada en principis de transparència, supervisió humana, governança i responsabilitat.

Tanmateix, l'estudi també posa de manifest que aquests instruments no resolen de manera completa els problemes específics que planteja l'assessorament fiscal assistit per IA. En particular, el règim europeu de responsabilitat per productes defectuosos només cobreix parcialment els riscos derivats de l'ús professional de sistemes d'intel·ligència artificial, especialment quan els perjudicis consisteixen en danys patrimonials purs vinculats a activitats professionals o empresarials. Per això, la gestió del risc continua descansant principalment en la *lex artis*, en la diligència professional, en els protocols interns de supervisió i control i en els mecanismes tradicionals de responsabilitat civil i asseguradora.

A la llum d'aquests resultats, la hipòtesi de treball queda confirmada: la intel·ligència artificial no exonera el professional dels seus deures, sinó que en redefineix el contingut i n'eleva el nivell d'exigència, alhora que introdueix noves complexitats en la imputació de responsabilitat i en la delimitació de la cobertura asseguradora. En aquest context, la responsabilitat civil es consolida com un instrument essencial per garantir l'equilibri entre innovació tecnològica, protecció del client i seguretat jurídica.

6.2. Propostes de millora i línies futures d'estudi

A la vista dels resultats obtinguts, es fa necessari reforçar la concreció normativa dels deures professionals aplicables a l'ús d'IA en l'assessorament fiscal. El marc vigent permet reconduir els problemes a les categories tradicionals de la responsabilitat civil, però no ofereix encara criteris prou precisos sobre qüestions especialment sensibles, com ara el nivell de supervisió humana exigible, l'abast mínim de la documentació del procés assistit per IA o els supòsits en què el client ha de ser informat expressament de la intervenció d'aquestes eines. En aquest punt,

el AI Act ja aporta una base útil en matèria de supervisió humana, registre i transparència, però la seva lògica hauria de projectar-se amb més claredat sobre les professions jurídiques i tributàries mitjançant protocols sectorials o criteris interpretatius específics. En la mateixa línia, les guies del CCBE insisteixen que l'ús professional de la IA exigeix polítiques internes, control efectiu i preservació de la independència i de la confidencialitat, aspectes que podrien concretar-se millor en codis deontològics i en pautes col·legials per a l'assessorament fiscal.

En estreta connexió amb l'anterior, una altra línia de millora rellevant afecta la protecció de dades, la confidencialitat i la traçabilitat. Les orientacions de l'AEPD subratllen que els tractaments que incorporen IA han de dissenyar-se d'acord amb els principis del RGPD i que les auditories han d'avaluar no només aspectes tècnics, sinó també el context, els riscos i les mesures de control adoptades. Al seu torn, l'EDPB ha situat entre les seves prioritats recents l'elaboració de criteris sobre IA generativa, anonimització, pseudonimització i data scraping, la qual cosa mostra que la dimensió de protecció de dades continuarà essent central en l'evolució del sector. Des d'aquesta perspectiva, seria desitjable consolidar estàndards mínims de documentació interna del procés assistit per IA (selecció de l'eina, finalitat d'ús, dades introduïdes, verificacions realitzades i decisió final adoptada) tant per reforçar la diligència professional com per facilitar la prova en cas de controvèrsia.

També resulta necessari avançar en la delimitació dels riscos assegurables i en la coordinació entre responsabilitat civil professional, cobertura asseguradora i eventual responsabilitat del proveïdor tecnològic. La Directiva (UE) 2024/2853 sobre responsabilitat pels danys causats per productes defectuosos ha ampliat el concepte de producte als programes informàtics i a determinats sistemes d'intel·ligència artificial, fet que pot adquirir rellevància en futurs conflictes derivats de l'ús d'eines digitals en entorns professionals. Ara bé, la seva aplicació als serveis professionals planteja interrogants rellevants, especialment quan el perjudici deriva d'un dany econòmic pur vinculat al criteri professional adoptat. Aquesta circumstància reforça la necessitat d'avançar cap a criteris més clars sobre la distribució del risc entre professional, despatx, asseguradora i proveïdor tecnològic en entorns assistits per IA.

Com a línia futura d'estudi, resultaria especialment útil una anàlisi pràctica sobre l'ús real de la IA en els despatxos fiscals, és a dir, quins protocols interns adopten, quines clàusules contractuals incorporen i com delimiten les asseguradores les seves pòlisses de responsabilitat civil professional davant els riscos derivats de l'ús d'eines generatives o predictives. Igualment, resultaria d'interès estudiar l'evolució de la jurisprudència espanyola i europea a mesura que apareguin litigis específics sobre errors fiscals assistits per IA, especialment en matèria de nexes causal, pèrdua d'oportunitat i traçabilitat del procés decisor. També seria rellevant una línia de recerca orientada a valorar si l'actual dret civil i assegurador resulta suficient o si, per contra, caldria una regulació sectorial més específica per a les professions que presten serveis altament tecnificats i basats en confiança qualificada. Aquesta necessitat de seguiment futur es veu reforçada pel fet que tant el AI Act com les futures orientacions europees en matèria de dades i IA encara es troben en una fase inicial d'implantació i desplegament pràctic.

Finalment, des d'una òptica clarament preventiva, una proposta de millora especialment rellevant consisteix a reforçar l'organització interna dels despatxos que utilitzen sistemes d'intel·ligència artificial. No sembla suficient confiar en la prudència individual de cada assessor, sinó que caldria que els despatxos establissin protocols interns clars sobre l'ús de les eines seleccionades, amb indicació expressa dels seus riscos, limitacions i àmbits adequats d'utilització. Això hauria d'anar acompanyat de programes de formació específics per als professionals, orientats tant al coneixement tècnic de l'eina com als riscos jurídics que pot generar, així com de directrius internes sobre quines dades poden introduir-se al sistema, quins

controls de supervisió humana han de realitzar-se, com s'ha de documentar el procés seguit i en quins supòsits resulta necessari elevar la revisió o restringir l'ús de la tecnologia. En aquest sentit, una política interna de formació, control i ús responsable de la IA no només milloraria la qualitat del servei, sinó que podria actuar també com a instrument de prevenció de futures responsabilitats civils derivades d'un ús inadequat o insuficientment supervisat de la tecnologia.

BIBLIOGRAFIA

1. Obres doctrinals i monografies

- Barrio Andrés, M. (2022). *Manual de derecho digital*. Tirant lo Blanch.
- Bonasi Benucci, E. (1958). *La responsabilidad civil*. Reus.
- Egea Fernández, J., & Ferrer Riba, J. (Dir.). (2021). *Comentari al llibre sisè del Codi civil de Catalunya: Contractes amb finalitat transmissora i sobre activitat aliena*. Atelier.
- Nieva Fenoll, J. (2018). *Inteligencia artificial y proceso judicial*. Marcial Pons.
- Orduña Moreno, F. J. (2018). *Transparencia como valor del cambio social: Su alcance constitucional y normativo*. Aranzadi.
- Reglero Campos, L. F. (Dir.). (2014). *Tratado de responsabilidad civil*. Aranzadi.
- Susskind, R., & Susskind, D. (2015). *The future of the professions: How technology will transform the work of human experts*. Oxford University Press.

2. Articles acadèmics i estudis especialitzats

- Atienza López, J. I. (2019). *Responsabilidad civil del asesor fiscal*. Revista CEFLegal, 223–224.
- Dahl, M., Holtzblatt, L., Kornblith, S., Ganguli, D., & Hilton, J. (2024). *Large legal fictions: Profiling legal hallucinations in large language models*. Journal of Legal Analysis.
- Ferrándiz, A., Seijo Bar, Á., Garre Anguera de Sojo, I., & González Guillén, P. (2025). *Responsabilidad civil e inteligencia artificial*. Actualidad Jurídica Uría Menéndez.
- Genové Pascual, P. (2013). *Responsabilidad civil del asesor fiscal. Quantum de la indemnización en caso de siniestro*. Revista de Responsabilidad Civil y Seguro, núm. 45.
- Königstorfer, F., & Thalhammer, A. (2022). *AI documentation: A path to accountability*. Journal of Responsible Technology.
- Mökander, J., et al. (2023). *Auditing of AI: Legal, ethical and technical approaches*. Digital Society.
- Moreo Ariza, J. (2007). *La compleja configuración del daño en la responsabilidad civil del abogado*. InDret: Revista para el Análisis del Derecho.
- Ortiz Fernández, M. (2024). *La «adaptación» del derecho de daños a la inteligencia artificial: La propuesta de Directiva sobre responsabilidad*. Dialnet.

Papagiannidis, E., et al. (2025). *Responsible artificial intelligence governance: A review and research framework*. The Journal of Strategic Information Systems

Veiga Copo, A. B. (2021). *Inteligencia artificial, riesgo y seguro*. Revistas Javeriana.

3. Normativa aplicable

Espanya. (1889). *Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil*. BOE.

Espanya. (1980). *Ley 50/1980, de 8 de octubre, de contrato de seguro*. BOE.

Espanya. (2000). *Ley 1/2000, de 7 de enero, de enjuiciamiento civil*. BOE.

Espanya. (2007). *Ley 2/2007, de 15 de marzo, de sociedades profesionales*. BOE.

Espanya. (2007). *Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios*. BOE.

Generalitat de Catalunya. (2002). *Llei 29/2002, de 30 de desembre, primera llei del Codi civil de Catalunya*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Generalitat de Catalunya. (2010). *Llei 22/2010, del 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Generalitat de Catalunya. (2006). *Llei 7/2006, de 31 de maig, de l'exercici de professions titulades i dels col·legis professionals*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Unión Europea. (2016). *Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016*. DOUE

Unión Europea. (2024). *Reglamento (UE) 2024/1689 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 13 de junio de 2024*. DOUE

Unión Europea. (2024). *Directiva (UE) 2024/2853 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 23 de octubre de 2024, sobre responsabilidad por los daños causados por productos defectuosos y por la que se deroga la Directiva 85/374/CEE*. DOUE.

4. Jurisprudència i resolucions administratives

Espanya. Audiencia Provincial de Barcelona (2010). *Sección 19.ª, Sentencia núm. 47/2010, de 29 de enero, rec. 651/2009*.

Espanya. Tribunal Supremo. (2013). *Sentencia núm. 374/2013, de 5 de junio, Sala Primera*.

Espanya. Tribunal Supremo. (2021). *Sentencia núm. 192/2021, de 6 de abril, Sala Primera*.

Espanya. Tribunal Supremo. (2023). *Resumen de sentencias de 10 a 14 de abril de 2023*.

5. Guies institucionals, informes tècnics i documents de soft law

AEPD. (2020). *Adecuación al RGPD de tratamientos que incorporan inteligencia artificial*.

AEPD. (s. f.). *Requisitos para auditorías de tratamientos que incluyan IA*.

CCBE. (2020). *Considerations on the legal aspects of artificial intelligence*.

CCBE. (2022). *Guide on the use of artificial intelligence-based tools by lawyers and law firms in Europe*.

CCBE. (2025). *Guide on the use of generative AI by lawyers*.

Law Society. (s. f.). *Generative AI guidance*.

Law Society of Ireland. (s. f.). *Generative AI guidance*.

6. Documentació sectorial i asseguradora

AEDAF. (2018). *Seguro de responsabilidad civil profesional: Condiciones, coberturas y garantías*.

Hiscox España. (2025). *Condicionado HBP v3*.

W.R. Berkley España. (2024). *IPID RC profesional economía-legal*.

WTW. (2023). *La inteligencia artificial y los riesgos en la responsabilidad civil profesional*.